

"İŞ, GÜÇ" ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ VE İNSAN KAYNAKLARI DERGİSİ

"IS, GUC" INDUSTRIAL RELATIONS AND HUMAN RESOURCES JOURNAL

Temmuz/July 2016 Cilt/Vol: 18/Num: 3 Sayfa/Page: 49-80

Editörler Kurulu / Executive Editorial Group

Aşkın Keser (Uludağ University)
K. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Şenol Baştürk (Uludağ University)

Editör / Editor in Chief

Şenol Baştürk (Uludağ University)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Doç. Dr. Erdem Cam (ÇASGEM)
Yrd. Doç. Dr. Zerrin Fırat (Uludağ University)
Prof. Dr. Aşkın Keser (Uludağ University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet Sevimli (Uludağ University)
Prof. Dr. Abdulkadir Şenkal (Kocaeli University)
Doç. Dr. Gözde Yılmaz (Marmara University)
Yrd. Doç. Dr. Memet Zencirkıran (Uludağ University)

Uluslararası Danışma Kurulu / International Advisory Board

Prof. Dr. Ronald Burke (York University-Kanada)
Assoc. Prof. Dr. Glenn Dawes (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Jan Dul (Erasmus University-Hollanda)
Prof. Dr. Alev Efendioğlu (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Adrian Furnham (University College London-İngiltere)
Prof. Dr. Alan Geare (University of Otago- Yeni Zelanda)
Prof. Dr. Ricky Griffin (TAMU-Texas A&M University-ABD)
Assoc. Prof. Dr. Diana Lipinskiene (Kaunos University-Litvanya)
Prof. Dr. George Manning (Northern Kentucky University-ABD)
Prof. Dr. William (L.) Murray (University of San Francisco-ABD)
Prof. Dr. Mustafa Özbilgin (Brunel University-UK)
Assoc. Prof. Owen Stanley (James Cook University-Avustralya)
Prof. Dr. Işık Urla Zeytinoğlu (McMaster University-Kanada)

Ulusal Danışma Kurulu / National Advisory Board

Prof. Dr. Yusuf Alper (Uludağ University)
Prof. Dr. Veysel Bozkurt (İstanbul University)
Prof. Dr. Toker Dereli (Işık University)
Prof. Dr. Nihat Erdoğan (İstanbul Şehir University)
Prof. Dr. Ahmet Makal (Ankara University)
Prof. Dr. Ahmet Selamoğlu (Kocaeli University)
Prof. Dr. Nadir Suğur (Anadolu University)
Prof. Dr. Nursel Telman (Maltepe University)
Prof. Dr. Cavide Uygül (İstanbul University)
Prof. Dr. Engin Yıldırım (Anayasa Mahkemesi)
Prof. Dr. Arzu Wasti (Sabancı University)

İş, Güç, Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, yılda dört kez yayınlanan hakemli, bilimsel elektronik dergidir. Çalışma hayatına ilişkin makalelere yer verilen derginin temel amacı, belirlenen alanda akademik gelişime ve paylaşım katkıda bulunmaktadır. "İş, Güç," Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi, "Türkçe" ve "İngilizce" olarak iki dilde makale yayınlanmaktadır.

"Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is peer-reviewed, quarterly and electronic open sources journal. "Is, Güc" covers all aspects of working life and aims sharing new developments in industrial relations and human resources also adding values on related disciplines. "Is, Güc" The Journal of Industrial Relations and Human Resources is published Turkish or English language.

TARANDIĞIMIZ INDEXLER

Dergide yayınlanan yazılardaki görüşler ve bu konudaki sorumluluk yazarlarına aittir.
Yayınlanan eserlerde yer alan tüm içerik kaynak gösterilmeden kullanılamaz.

All the opinions written in articles are under responsibilities of the authors.
The published contents in the articles cannot be used without being cited

“İş, Güç” Endüstri İlişkileri ve İnsan Kaynakları Dergisi - © 2000- 2016

“Is, Güc” The Journal of Industrial Relations and Human Resources - © 2000- 2016

İÇİNDEKİLER

YIL: TEMMUZ 2016 / CİLT: 18 SAYI: 3

SIRA	MAKALE BAŞLIĞI	SAYFA NUMARALARI
1	Arş.Gör. Gülçin CEBECİOĞLU, Doç. Dr. Pınar ENNELİ, Tekstil İşçilerinin Kimlik Aidiyetleri üzerine Sosyolojik Bir İnceleme DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0321.X	5
2	Arş. Gör. Gülnur İlgün, Doç.Dr.Özgür UĞURLUOĞLU, Sağlık Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı, Yararları ve Riskleri DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0322.X	28
3	Öğr. Gör. Dr. Nilgün KANER KOÇ, Prof. Dr. Nurdan AKINER, Bir Söylem olarak Türk İşçi Gazetesi DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0323.X	53
4	Dr.Erdal EROĞLU, Transformation of Turkish State in Context of Regulation School: The Political Economy of Budget DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0324.X	85
5	Yard. Doç. Dr. Nurcan TEMİZ, Hüsniye Gül İNAN, İşletmelerde Terfi Sisteminin Oluşturulmasında Analitik Hiyerarşi Sürecinin Kullanılması – Bir İşletme Örneği DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0325.X	113
6	Yard.Doç. Dr. Seçil BAL TAŞTAN, Yard. Doç. Dr. Emre İŞÇİ, Algılanan Sosyal Adalet, Benlik Kurguları ve Adil Dünya İnancının Örgütsel Güven ile İlişkilerinin İncelenmesi: Kültürel Psikoloji ve Sosyal Biliş Kuramı Açısından Bir Değerlendirme DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0326.X	137
7	Yard. Doç. Dr. Temmuz GÖNÇ, Toplumun Gözünde Hemşirelik Hâlâ Bir Kadın İşi mi?: Erkek Hemşirelere Yönelik Tutum ve Önyargılar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0327.X	163
8	Dr. Metin IŞIK, Yard. Doç. Dr. Mustafa ZİNCİRKIRAN, Kurumsal İtibar, İş Tatmini ve Örgütsel Özdeşleşme Kavramlarının Birbirleriyle İlişkisi ve Bir Araştırma DOI: 10.4026/2148-9874.2016.0328.X	197

BİR SÖYLEM OLARAK TÜRK İŞÇİSİ GAZETESİ

THE TURKISH WORKERS NEWSPAPER AS A DISCOURSE

Öğ. Gör. Dr. Nilgün KANER KOÇ¹

Prof. Dr. Nurdan AKINER²

ÖZET

Tek Parti İktidarı döneminde 1946 yılında Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişiklikle cemiyetlerin kuruluşunda tescil sistemi ve sınıf esasına dayanan cemiyet kurma yasağı kaldırılmış ve çok partili yaşama geçilmede de demokratik bir adım atılmıştır. Ancak, sanayileşmenin ve örgütlenme hakkının Batı toplumlarındaki gibi sınıf çatışmalarına yol açmaması için devlet çalışma yaşamını geleneksel olarak kendi denetiminde düzenlemek istemiştir. Devlet, yasa değişikliğinden sonra kurulan muhalif sendika ve yayın organlarını kapatmadan kısa bir süre önce 23 Kasım 1946 tarihinde "Türk İşçisi" gazetesini çıkarmaya başlamıştır.

Çalışmada, siyasi iktidarın Türk İşçisi ile yeni gelişen işçi hareketini kendi egemen ideolojisi doğrultusunda yapılandırmaya çalıştığı ve toplumsal güç ilişkilerini incelenen metinlerdeki söylemler aracılığıyla yeniden ürettiği varsayılmıştır. Bu bağlamda Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemi ile ideolojilerin, kültürel değerlerin ve toplumsal güç ilişkilerinin söylem aracılığıyla nasıl şekillendiği ve yeniden üretildiği test edilmeye çalışılmıştır. Analizin sonucuna göre, Türk İşçisi'nin haber seçiminde tarafsız davranmadığı, haberlerin sunumu ve dağıtımında dönemin egemen ideolojisinin üretimine katkıda bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tek Parti İktidarı, İşçi Hareketi, Türk İşçisi Gazetesi, Eleştirel Söylem Analizi

1 Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu, nilkaner@hotmail.com.

2 Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, nurdanakiner@akdeniz.edu.tr

ABSTRACT

In 1946 with an amendment to the Community Regulation, syndication right was given to the proletariat at the period of one-party rule, besides a democratic step was taken for transition to a multi-party system. However, the state traditionally wanted to regulate the work life to not industrialization and organization right leading to the class struggle as in West. In 23rd November 1946 the state had begun to publish newspaper called "Turkish Workers" just before closing the opponent syndicates and newspapers which were established after the law amendment.

In this study it has been assumed that political power had tried to structure the new developing proletariat and its movement in the line of the dominant ideology through "Turkish Workers" and also reproduced the social power relations through the discourses of the texts which have been analysed. In this context how the ideologies, cultural values and social power relations have been formed and reproduced through the discourses have been tried to tested with Van Dijk's critical discourse analysis. According to the results of the research it has been detected that "Turkish Workers" didn't act impartial in the selection of the news and contributed to the dominant ideology of the period with its presentation and distribution of the news.

Keywords: One-party Rule, Proletariate Movement, Turkish Workers Newspaper, Critical Discourse Analysis

GİRİŞ

Medya mesajları özenle seçilmiş, düzenlenmiş ve kurgulanmış yapılardır. Her ne kadar gerçekmiş gibi görünse de, bize sergilediği dünya gerçek olanı değil, gerçeğin medya tarafından temsil edilmiş biçimidir. Medya mesajları içinde değer ve ideoloji barındırırlar (İnceoğlu ve Çomak, 2009, s:28). Bu bağlamda medya organları, toplumsal olayları yansıtmaktan öte toplumda egemenliğin kurulmasını sağlayan ideolojik işlevleri olan ekonomik işletmelerdir.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de demokrasinin yerleşmesi ve gelişmesinde işçi sınıfının sendikal örgütlenmesi, toplu pazarlık ve grev hakkı önemli bir yere sahiptir. Türkiye’de, 1946 yılında Cemiyetler Kanunu’nda yapılan değişikliğin ardından çok partili hayata geçişle birlikte, işçi kesiminin yasal anlamda sendikal örgütlenmesi önündeki engeller de ortadan kalkmıştır. Ancak, yasanın çıkarılmasından hemen sonra TSP (Türkiye Sosyalist Partisi) ve TSEKP’nin (Türkiye Sosyalist Emekçi ve Köylü Partisi) önderliğinde kurulan pek çok sendika ve yayın organı, İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından 16 Aralık 1946 tarihinde yasaklanarak, kapatılmıştır (Karpuz, 1996, s: 153). Siyasi iktidar, muhalif sendika ve yayınlarını kapatmadan kısa bir süre önce ise bu alana yönelik kendi denetimde “Türk İşçisi” adında bir gazete çıkarmaya başlamıştır. Türk İşçisi gazetesinin, böylesi bir süreçte yayın hayatına girmiş olması ise bu çalışmayı önemli kılmaktadır. Ayrıca, Türk İşçisi gazetesine yönelik bir söylem analizi çalışmasının ilk kez yapılıyor olması da bu çalışmayı orijinal kılmaktadır.

Türkiye’de tarihsel olarak, işçi hareketi ve sendikalar üzerinde egemen ideolojinin süreklilik arz eden bir hâkimiyeti bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı da Tek Parti Döneminde iktidar tarafından çıkartılan “Türk İşçisi” adlı gazetenin sahiplik yapısına paralel olarak, toplumsal egemenliğin kurulmasındaki ideolojik işlevlerini ve tarihsel dayanaklarını tespit etmektir.

Türk İşçisi, 23 Kasım 1946-13 Aralık 1947 yılları arasında haftalık olarak, sadece 56 sayı yayınlanmıştır. Türk İşçisi’ne ait tüm veriler Milli Kütüphane arşivlerinin taranması sonucunda elde edilmiştir. Türk İşçisi’nin önce fotoğrafları çekilmiş, daha sonra da bu fotoğraflar bilgisayarda PDF dosyaları haline getirilmiştir. Türk İşçisi’nin birden on dokuz sayılarına kadar olan kısmında gazetenin sahibi ve yazı işleri müdürü Sait Kesler olup, İstanbul’da Son Posta Matbaasında basılmıştır. Türk İşçisi’nin bu dönemdeki başyazıları genellikle Sait Kesler ve Abidin Daver tarafından kaleme alınmıştır.

Sait Kesler (1901-1975), 1919 yılında gazeteciliğe başlamıştır. Tevhid-i Efkar, Cumhuriyet, Milliyet, Tan, Politika, Son Posta, Yeni Gazete, Akşam gazetelerinde muhabirlik yaptıktan sonra Türk İşçisi'ni çıkarmıştır. Kesler, Gazeteciler Cemiyeti Kurucusu ve ilk yönetim kurulu üyesi olmuştur. Abidin Dav'er (1886-1954) ise Tasvir-i Efkâr, Yeni Gün, Tercüman-ı Hakikat, İktam ve Cumhuriyet gazetelerinde özellikle denizcilik konularında sayısız yazılar yazıp "Sivil Amiral" sıfatını kazanmıştır (Yetkiner, 1984, s:60-104).

Türk İşçisi, yirminci sayısından son sayısına kadar Ankara'da İş ve İşçi Bulma Kurumunun sahipliğinde yayın hayatına devam etmiştir. Türk İşçisi'nde sahiplik yapısının değişmesine rağmen Sait Kesler ve Abidin Dav'er yazmaya devam etmiştir. Ancak, Türk İşçisi'nin yirminci sayısından itibaren başyazıları genellikle Hikmet Kümbetlioğlu ile Safaeddin Karanakçı tarafından kaleme alınmıştır. Hikmet Kümbetlioğlu bu dönem içerisinde kaymakamlık ve valilik görevlerinde bulunmuş (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>, erişim tarihi, 24.12.2015) üst düzey bir bürokrat iken, Safaeddin Karanakçı (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>, erişim tarihi, 24.12.2015) ise milletvekilliği yapmıştır.

Türk İşçisi'nin farklı sahiplik dönemlerindeki haber başlık ve metinleri politikadaki değişimler doğrultusunda tablolaştırılarak, kategorize edilmiştir. Tablolaştırma, Türk İşçisi'nin okura ulaşma anlamında çok daha önemli olduğu için birinci sayfalarında yer alan, her iki döneme ait egemen ideolojik söylemleri öne çıkaran haber başlık ve metinleri ile sınırlandırılmıştır. Ancak, bu metinler klasik haber metinlerinin özelliklerini taşımaktan ziyade gazetenin temel köşe veya başyazıları niteliğindedir. Bundan ötürü, çalışmadaki analizler klasik haber analizlerinden farklı olarak daha çok tarihsel bağlam çerçevesinde ele alınmaktadır.

Haber başlıklarında kullanılan dil ve kurgu günümüz modern gazetelerinden oldukça farklı olup, ayrıca çok sayıda da gramer hataları içermektedir. Bu farklılıklar analizimizi büyük ölçüde zorlaştırmakta ve analize konu olan başlıklar, haber metinleri ile birlikte analiz edilmektedir. Haber başlıkları gramer hataları düzeltilmeden orijinal haliyle yazılmıştır.

Türk İşçisi'nde yer alan haber metinlerinin içerdiği anlam ve yan anlamlar, içinde bulunduğu sosyo-ekonomik, tarihsel yapı çerçevesinde Van Dijk'in eleştirel söylem analizi tekniği ile incelenerek, Türk İşçisi egemen ideolojinin ve toplumsal rızanın, yeniden üretimindeki işlevi test edilmeye çalışılmıştır. Analiz, tek bir gazete ile sınırlı olduğundan, seçilen metinlerdeki açık dilsel yapılardan örtük ideolojik yapılara ulaşma art alan ve bağlam kapsamında değerlendirilmektedir. Makalede, seçilen haberlerdeki sözcük, cümle kalıpları, haber başlıkları ve haber kaynaklarının bireylerin yaşamı algılamasında ve değerlendirmesinde ideolojik bir işleve sahip olup-olmadığı, medya ideoloji ilişkisini bütüncül bir biçimde açıklayan eleştirel yaklaşımların kuramsal çerçevesinde analiz edilmektedir.

MEDYANIN İDEOLOJİK İŞLEVLERİ

İletişimle ilgili yapılan araştırmaların ve tartışmaların, en önde gelen konularından biri de şüphesiz medyanın işlevleri üzerine olmuştur. İletişim araştırmalarında, medyanın işlevleri, ana akım ve eleştirel yaklaşımlar şeklinde ikili bir ayrıma gidilerek ele alınmıştır. Medyanın işlevlerini, eleştirel yaklaşımlar genelde Marksist düzlemde, ana akım yaklaşımlar ise liberal ve çoğulcu düzlemde ele almışlardır. Eleştirel yaklaşımlar, genelde medyanın, egemen ideolojinin yaratılma ve aktarılmasında temel bir işleve sahip olduğu görüşü üzerinde hem fikirdirler.

Kapitalizm, 19. yüzyılda yoğun işçi mücadelelerine sahne olmuş ve kitle hareketleri ile sürekli yüz yüze gelmiştir. Ana akım yaklaşımların, tarihsel olarak kitleleri siyasal, kültürel, bilişsel ve ekonomik

bağlamda kontrol ve yönetme gereksinimiyle başlamış ve gelişmiş olduğu iddia edilmektedir (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s:47). Bu bağlamda, medya toplumu kontrol etme ve yönetme gücünün temel kaynağı olarak görülmektedir.

İletişim araştırmalarında eleştirel yaklaşım, kendi içerisinde ekonomi politik ve kültürel çalışmalar olarak ikiye ayrılmaktadır. Ekonomi politik çalışmalar, daha çok medyanın mülkiyet yapısı üzerinde, kültürel çalışmalar ise medya içeriklerinin anlam ve yorumlanması üzerinde yoğunlaşmıştır. Her iki modelde de medyanın işlevleri, ekonomik çıkarlar ile ideolojik temsiller arasında, bir bağ kurularak tanımlanmıştır (Curran, 1996, s:256-278). Bu bağlamda, her iki modelde de medyanın, evrensel ve toplumsal çıkarlardan ziyade egemen çıkarlara hizmet eden ideolojik bir işleve sahip olduğu vurgulanmıştır.

Eleştirel ekonomi politik, üretim, bölüşüm ve metin gibi üçlü bir sacayağına sahip olan medyayı, bütüncül açıdan değerlendirmektedir. Egemen ideolojinin taşıyıcısı olan kültürel üretimin, nasıl işlediğini ve ekonomik ilişkilerini ortaya koymak eleştirel ekonomi politiğin temel amaçlarından biridir. Eleştirel ekonomi politiğin medya metinlerine ilgisi de bundan kaynaklanmaktadır. Amacı, üretimin ekonomik dinamiklerinin kültürel söylemleri nasıl yapılandığını açıklamaya çalışmaktır (Dursun, 2001, s:44-45). Ekonomi politik yaklaşım, kapitalist üretim yapısı içinde giderek meta üretime dönüşen kültürel pratiklerin, onlara eşlik eden üretim ve tüketim süreçleri analiz edilmeksizin anlaşılamayacaklarını açıklamaya çalışmaktadır (Çelenk, 2008, s:13).

Eleştirel medya çalışmalarının önemli temsilcilerinden bir olan Herbert Schiller de çalışmalarında ekonomi politik yöntem kullanarak, kitle iletişim endüstrilerinin ekonomi politiğini analiz etmiştir. Schiller, Kitle İletişimi ve Amerikan İmparatorluğu (1969) çalışmasında, Amerika'nın genişleme ve yayılmada uluslararası iletişim sistemlerini nasıl kullandığını ve geliştirdiğini incelemiştir. Schiller'in kullandığı kültür emperyalizmi tezine göre iletişimde kültür emperyalizmi, genel emperyalist sisteminin bir alt setidir. Kültürel ve ekonomik alanlar birbirinden ayırt edilemeyecek kadar iç içe geçmiştir (Erdoğan ve Alemdar, 2005, s:396-398). Sonuçta, kültürel ürün olarak nitelenen her şey aynı zamanda ideolojiktir ve topluma egemen olan güçlerin çıkarına hizmet etmektedir.

Schiller (1993, s:12-69), medyanın, özel mülkiyet temeline dayalı kazanç sistemini devam ettirebilmek için, medya menajerlerinin manipülasyon ve paketlenmiş bilinç oluşturmada başvurdukları beş temel mitem söz etmiştir. Bunlar sırasıyla, bireysellik ve kişisel tercih, yansızlık, değişmeyen insan doğası, çatışmanın olmadığı ve medya plüralizmi mitidir.

Herman ve Chomsky, Amerikan medyasının ekonomi politiği üzerine yaptıkları araştırmalarda, medya endüstrisinin üretim ve işleyişinin diğer kapitalist işletmelerden farklı olmadığını ileri sürmüşlerdir. Herman ve Chomsky, haberlerin birbiriyle bağlantılı beş süzgeçten geçtiği "Propaganda Modeli"ni geliştirmişlerdir. Propaganda modelinde, güç ve serveti elinde bulunduran kesimler, hükümet ve kendi çıkarlarını halka iletmek için haberleri bu süzgeçlerden geçirerek, sunmaktadırlar. Kitle iletişim araçlarının işleyiş ve içeriğinin belirlenmesine etki eden süzgeçler şunlardır: Birincisi, kitle iletişim şirketlerinin büyüklüğü, mülkiyet yapısı ve asıl amacının kâr olmasıdır. İkincisi, iletişim şirketlerinin temel gelir kaynağı reklamcılıktır. Üçüncüsü, medyanın başlıca haber kaynakları devlet yetkilileri, iş çevreleri ve uzmanlardır. Dördüncüsü, medya kurumlarının haberleriyle çıkarlarını zedelene kurumların göstereceği tepki ve yaptırımlardır. Beşincisi de, ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak komünizm karşıtlığı olarak sıralanmıştır (Herman ve Chomsky, 2002, s.2). Böylece, medya haberlerin seçimi, sunumu ve dağıtımında bu beş süzgeci kullanarak, egemen ideolojinin işleyişine yani rızanın üretimine katkıda bulunmaktadır.

Eleştirel yaklaşım, kitle medyasının temel işlevlerini; eğlendirmek, toplumu avutmak ve kişileri toplumun tamamına eklemeyen davranış, inanç ve tutumları aşılama biçiminde sıralamaktadır (Herman ve Chomsky, 2002, s:1). Sholle (2005, s.261) ise, medyanın, zenginlik ve iktidar sahiplerinin ayrıcalıklı konumlarını koruyan ve meşrulaştıran ideolojik bir işleve sahip olduğunu ileri sürmüştür. Toplumsal iktidar ilişkilerinin sürdürülmesi, meşrulaştırılması ve yeniden üretilmesinde ideoloji ve medya ilişkisi ayrı bir önem taşımaktadır.

Eagleton'a (2011, s:52-54) göre ideoloji, toplumsal açıdan önemli belirli bir grubun veya sınıfın içinde bulunduğu durum veya hayat deneyimlerini simgeleyen doğru veya yanlış inanç ve fikirlere karşılık gelmekte ya da kendi çıkarını gözetken toplumsal güçlerin, bir bütün olarak toplumsal iktidarın yeniden üretilmesinde, merkezi önem taşıyan konular uğruna çatıştığı veya çarpıştığı söylemsel alandır.

Althusser (2003, s:99), "Her ideoloji ancak bir özne aracılığı ile ve özne için var olabilir" tezi ile ideoloji ile özne arasındaki bağı vurgulamıştır. Althusser'e göre, ideolojiler özneler aracılığıyla işler ve "ideoloji bireyleri özne diye adlandırır". İnsanları özne yapan onun "adlandırılması" ya da "çağrılmasıdır", insanlar bu çağrılmaya yanıt verebilmek için özne olmuşlardır (Çoban, 2006, s:114). Böylece, insanlar ideolojilerin kendilerine biçtiği özne konumlarını (işçi, patron, anne vb. gibi) benimseyerek, yaşadıkları koşulları doğal ve değiştirilemez olarak kabullenirler.

Althusser'e göre, ideolojiler insan zihinlerinin bir ürünü değildir. İnsanlara nasıl düşünecekleri okul, aile, medya, sendika, kilise gibi "Devletin İdeolojik Aygıtları" (DİA) tarafından öğretilmektedir (McLellan, 1999, s:50). Okullar, eğitim kurumları ve araştırma merkezleri, emeğin ileri kapitalist üretim sistemlerince ihtiyaç duyulan teknik yeterliliğini yeniden üretmekle kalmaz, kapitalist sistemin mantığına, kültürüne ve dayatmalarına boyun eğmeye istekli emek türünü de üretirler (Hall, 2005, s.370). DİA'lar, hem sistemin ihtiyacı olan teknik eğitimi almış, hem de sisteme boyun eğecek insanları yaratma işlevini yerine getirmektedir.

Gramsci'ye (1997, s:210) göre ideolojiler gerçek tarihsel olgular olmalarının yanı sıra siyasal yönetimin de güçlü araçlarıdır. Gramsci, Hapishane Defterleri'nde ideoloji konusuna değinirken, ideoloji ile üstünde yükseldiği maddi güç arasındaki diyalektik ilişkiyi şöyle ifade eder: "Maddi güçler içerik, ideolojiler ise biçimdir; biçim ve içerik arasındaki ayrım ancak öğretici bir ayrımdır. Çünkü maddi güçler tarihsel olarak biçim olmaksızın anlaşılabilir olmadıkları gibi, ideolojiler de maddi güçler olmaksızın küçük bireysel hevesler olurlardı". Gramsci, toplumsal yapıların açıklanmasında, ideolojilerin de ekonomi kadar belirleyici olduğuna vurgu yapmıştır.

Kapitalist sınıf, sadece devlet makinesinin kontrolünü ele geçirip toplumu doğrudan kuvvet ve zor kullanarak yönetmez, aynı zamanda ezilen sınıfı kendi hâkimiyetinin meşruiyeti konusunda ikna etmek zorundadır. Devletin üstyapı organlarına sahip olması dolayısıyla egemen sınıf, toplum üzerinde ideolojik hegemonya kurarak, kitlelerin düşüncelerini ve bilinçlerini kontrol etmektedir. İdeolojik hegemonya, kitleleri burjuva ideolojisinin doğruluğuna ve üstünlüğüne inandırmakla kalmaz, burjuva sınıfının egemenliğinin uzamasına, sömürünün kurumsallaşmasına ve meşrulaşmasına da hizmet etmektedir (Berberoğlu, 2009, s:87).

Gramsci için hegemonya, bir sınıfın veya sınıf ittifakının sınırlı ortak çıkarlarını aşması, alt sınıfların çıkarlarının en azından bir kısmını kendi bünyelerine dâhil etmeleri ve böylece tüm toplumun çıkarlarını temsil etmeleri, ediyormuş gibi görünmeleri anlamına gelmektedir (Crehan, 2006, s:141). Gramsci, hegemonya kavramını hâkim sınıfa ait egemen ideolojinin bütün sınıflara yayılması anla-

mında kullanılmaktadır ve bu anlamda hegemonya, ekonomiden ziyade ideolojinin ve kültürün ön plana çıktığı bir yapı olarak kabul edilmektedir.

Gramsci, burjuva ideolojisinin eğitimden, kültüre ve kitle iletişimine kadar her alana yayıldığına vurgu yapmıştır. Kapitalist sistemi ayakta tutan ideolojik hegemonya, burjuva ideolojisinin karşıt görüşlerin yerini alarak, günlük yaşamda sağduyu haline gelmesidir. Bu bağlamda, bireyler sınıfsal farklılık ve çelişkileri de kaçınılmaz ve değiştirilemez "doğal" ve "sağduyu" olarak kabul etmektedirler. Dolayısıyla da, sınıf mücadeleleri toplumda düzeni bozan, doğal olmayan eylemler olarak görülebilmektedir.

İngiliz Kültürel Çalışmaları içerisinde yer alan Stuart Hall, medyadaki ideolojik mesajların çoğunlukla gerçekliğin yanlış bir imgesini yaratarak işlediğini savunur. Örneğin, işçiler ve iktidar arasındaki çatışma sadece "sanayi tartışması" ve doğal düzenin bir parçası olarak sunulabilir. Medya, var olan gerçeği yanlış bir şekilde sunarak, var olan eşitsizlikleri ve iktidar yapılarını doğallaştırır (Smith, 2007, s:213-214). Böylece, toplumsal sınıf çatışmalarının ardında yatan gerçek nedenler, kapitalist düzen ve yapısal güçler sorgulanmaksızın, var olan tüm eşitsizlikler doğal ve değiştirilemez düzen olarak kabullenilir.

Horkheimer (1998, s:114), kültürel ürünlerin doğallaştırılıp, farklı düşüncelerin marjinalleştirilmesinden modern aydınları sorumlu tutar. Modern aydınların topluma karşı suçu, toplumdan uzak durmaları değil, düşüncenin çelişki ve karmaşıklıklarını sözde sağduyunun kaprislerine veda etmelerinden kaynaklanmaktadır. Bu yüzyılın uzmanca işlenen ve üretilen düşüncesi, mağara adamlarının yabancıya karşı düşmanlığını sürdürmektedir. Bugün düşünce kendini doğruluğuyla değil, belli bir kurumlaşmış gruba yararlı oluşuyla meşrulaştırmak zorunda kalmaktadır.

Hall ve arkadaşları, medya metinlerinde egemen ideolojinin nasıl işlediği ve metinlerdeki örtük anlamları ortaya çıkarmada etkili teknikler geliştirmişlerdir. Kitle kültürünün tek tipleştirici dayatmalarına karşı okuyucu ve izleyicilerin farklı alımlamalarda bulunabileceği üzerine çalışmalar yapmışlardır. Hall'e göre, tüm metinlerde, egemen ideolojiyi yansıtan temel anlamlar vardır ve okuyucu/izleyici bu temel anlam üzerinden okumaya zorlanır. Ancak, okuyucu/izleyici bu metinleri egemen, karşıt ve tartışmacı gibi farklı okumalarda bulunabilir (Mattellart A. ve Mattellart M., 2010, s:87-88). Dolayısıyla, iktidarın, egemen mesajlarını her daim kabul eden sabit ve pasif bir kitle yerine tartışan, karşı çıkan aktif bir kitlenin de olabileceği öne sürülmektedir. Bu bağlamda da, hiçbir hegemonik düşünce sürekli olamayacağından hareketle, hegemonyanın kazanılması, korunması ve yeniden üretilmesinde ideolojik mücadelenin önemine dikkat çekmişlerdir.

Bu makalede, Türk İşçisi'nin baş sayfalarında yer alan haber başlık ve metinleri Van Dijk'in eleştirel söylem analizi yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. Van Dijk'in yönteminin seçilmesinin nedenlerinden biri de haber metinlerine uygulanabilirliği noktasında sağladığı kolaylıktır. Bu yöntem kullanılarak, ideolojilerin, kültürel değerlerin ve toplumsal güç ilişkilerinin söylem aracılığıyla nasıl şekillendiği ve yeniden üretildiği araştırılmaktadır.

ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada kullanılacak olan Van Dijk'in eleştirel söylem analizinin seçilmesinin nedeni, yazılı metinlere, özellikle haber metinlerine, uygulanabilirliği noktasında sağladığı kolaylıktır. Böylece haber metinlerinin arkasındaki ideolojik yapı ortaya çıkarılabilmektedir.

Söylem analizinin en önemli amacı söylem olarak tabir edilen dilin kullanımındaki birimlerin sistematik ve açık tanımlamalarını ortaya koymaktır. Bu tarz tanımlamaların, metinsel (textual) ve bağlamsal (contextual) olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. Metinsel boyut, tanımlamaların çeşitli düzeylerindeki söylem yapıları ile ilgiliyken, bağlamsal boyut bu yapısal tanımlamaların bağlam içindeki yerleriyle ilgilenmektedir. Bilişsel süreç ve temsiller veya sosyo-kültürel faktörler gibi. (Van Dijk, 1988, s. 24-25).

Van Dijk'e göre söylem analizi dilbilim, şiir, semiyotik, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, tarih ve iletişim araştırmalarını içermektedir. Bu nedenle kuramların söylemin metinsel, bilişsel, toplumsal, siyasal ve tarihsel boyutlarına göre oluşturulması gerekmektedir (Alba-Juez, 2009, s:9). Bu bağlamda eleştirel söylem analizi pek çok kuram ve metodu içinde barındırmaktadır.

İdeolojilerin yayılmasında dil oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Medya, egemenliğin sürdürülmesi, ideolojilerin yayılması ve toplumsal gerçekliğin yapılanmasını dil aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Bu noktadan hareketle medyada kullanılan dilin özellikleri, toplumsal işlevleri ve söylem üzerine etkileri büyük önem taşımaktadır.

Toplumsal güç, servet, gelir, pozisyon, statü, baskı gücü, grup üyeliği, eğitim ya da bilgi gibi toplumsal açıdan değerli olan kaynaklara ayrıcalıklı erişime dayanmaktadır. Güç, bir grubun diğer bir grup üzerindeki kontrolünü içermektedir. Yani güçlü olan bir grup, diğerlerinin hareketlerini kısıtlayabilmekte ayrıca zihinlerini etkileyebilmektedir. Hareketleri kısıtlama ve kontrol etmede doğrudan baskı unsurlarının yanı sıra, bilişsel örtbas etme, manipülasyon ve ikna yolu gibi çok daha etkili ve modern güç unsurları kullanılmaktadır (Van Dijk, 1993, s:260). Eleştirel söylem analizi, kontrolü meşrulaştıran, toplumsal düzeni ve özellikle eşitsizlik ilişkilerini doğallaştıran, toplumsal rızayı üreten söylemsel stratejilere odaklanmaktadır.

Van Dijk (2003, s:21), ideolojik söylem analizinde, ideoloji ve söylem arasındaki ilişkiyi ele almaktadır. Bu analiz çerçevesinde dilin kullanımı ile söylemlerde ortaya çıkan genel düşünceler, toplumsal ve kültürel olarak paylaşılan değerler, tutumlar, kısacası ideoloji açığa çıkarılmaya çalışılır. Egemen ideoloji, sıklıkla ideolojik yeniden üretim araçlarını denetleyenlerin, yani yönetici sınıfın ideolojisidir. Egemen sınıf kendi ideolojilerinin genellikle bir "genel" ya da "doğal" değerler, normlar ve amaçlar sistemi olarak kabul edilmesini sağlamayı amaçlar Bu durumda ideolojik yeniden üretim, toplumsal uzlaşmanın doğasına bürünerek hegemonik iktidar biçimini alır (Van Dijk'ten aktaran Küçük, 2005, s:323).

Van Dijk (2006, s:359-383) ideolojik söylemin, "bizim iyi şeylerimizi, onların ise kötü şeylerini vurgulamak" şeklinde beliren genel yaklaşımı daha ayrıntılı analiz yapabilmek amacıyla "ideolojik kare"yi (dördül alan) formüle etmiştir. Van Dijk tarafından "ideolojik kare" olarak adlandırılan ve ideolojik söylem analizine temel teşkil eden bu kavramsal alan şu ilkelere oluşmaktadır:

- Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula
- Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula
- Bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama
- Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama

Van Dijk (2001, s:352-372), yaptığı çalışmalarda baskın grupların kendilerini olumlu bir şekilde temsil ettiklerini ve baskı altında tutulan grupların ise olumsuz "ötekiler" olarak temsil edildiklerini ortaya koymuştur. Kendi gücü ve bilgisi vurgulanırken, karşıt grubun güçsüzlüğü ve bilgisizliği kanıt ve bilgilerle ayrıntılı olarak ortaya konulmaktadır. Güvenilir ve uzman kaynaklardan alıntılama ya-

pılarak, ikna edicilik artırılmaktadır. Sözde karşıt grup kabul edilir, onunla empati yapılır, özür dilerken kendi grubunun mağdur edildiği manipülasyonuna başvurulabilmektedir. Olumlu ve olumsuz anlamlar için mübalağalar ve yufimizim (www.oxforddictionaries.com, erişim tarihi, 24.12.2015). "hoş olmayan, utanç verici bir duruma karşı sert ve dobra bir söz ve ifade yerine daha yumuşak ve dolaylı bir ifadenin" kullanılmasıdır.

Van Dijk'ın ayrıntılı bir biçimde kurguladığı eleştirel söylem analizi, haberlerin ideolojik çerçevede bizler/onlar ayrımını nasıl kurduğunu ortaya çıkarması açısından, haber söylemi analizlerinde ideal model olarak kullanılmaktadır. Van Dijk'in bu yöntemini Türk İşçisi gazetesi için değerlendirmeden önce, dönemin genel ideolojisini temel özellikleriyle ortaya koymak analiz açısından faydalı olacaktır.

TEK PARTİ DÖNEMİ EGEMEN İDEOLOJİ

Türkiye, gerek Osmanlı İmparatorluğu gerekse Cumhuriyet Dönemi'nde Avrupa'daki bilim, sanayi, kültür ve ekonomi alanındaki gelişmeleri yakalayamamıştır. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki servet birikimi, Batı'daki "paralı sınıfın" doğuşundan farklı olmuştur. Batı'daki servet birikimi eski üretim biçimi ve ilişkileri yerini yeni üretim biçim ve ilişkilerine bırakırken, İmparatorlukta eski üretim biçim ve ilişkileri daha bozuk ve güçsüz biçimiyle devam etmiştir (Berkes,1973, s:105). Osmanlı bürokratları, ellerine geçirdikleri artık ürünü tekrar üretime yatırarak bu yoldan yeniden bir artık ürün yaratacak sınıfa dönüşmemiştir. Osmanlı mülkiyet biçimi ve üretim ilişkileri, padişahın merkezi egemenliğinin kaynağını oluşturmuştur. Bu ilişkiler, Batı'daki üretim araçları sahiplerinde görülen sınıfsal kavgaya kalkabilme özelliğini ortadan kaldırmıştır (Küçükömer,1969, s:12-39). Sermaye birikiminin yetersizliği hem sınıfların, hem de sınıfsal mücadelelerin gelişimini olumsuz yönde etkileyen nedenlerden biri olmuştur.

Ülkenin egemen tabakası, hazineyi ellerinde tutan merkezi bürokratlar ile taşradaki valiler, büyük mülk sahipleri ve tefeci, sarraflardan meydana gelmiştir. Bu unsurlar birbirleriyle birleşip egemen bir sınıf haline dönüşeceği yerde, güçlerin kutuplaşmasına ve üretim araçlarından yoksun ama siyasal iktidarı ve hazineyi denetim hakkına sahip bürokratlarla, siyasal iktidardan uzaklaştırılmış arazi sahipleri arasında bir ikileme yöneltmiştir (Yerasimos, 2001, s.33).

Osmanlı yöneticilerinin başlattığı merkezileşme girişimleri ve reform hareketleri, Avrupalı devletlerin ekonominin ve dış ticaretin yabancı sermayeye açılması talepleri doğrultusunda ilerlemiştir (Pamuk, 2005, s:152). Ancak, Avrupa devletlerine yönelik ticarete verilen tek taraflı tavizler, vergi indirimleri ve yabancı şirketlerin adli, mali, ticari, idari alanlarda Osmanlı yasaları dışında tutulmasını içeren kapitülasyonlar, Osmanlı'nın çevreleşme sürecini de başlatmıştır (Kazgan, 2009, s:14-15).1896 sonrasında dolaysız yabancı yatırımlardan doğan kâr aktarımı yeni sermaye girişinin önünde seyretmesi sonucunda yabancı sermaye getirdiğinden fazlasını geri götürür olmuştur. Dış borçların artışı, İmparatorluğun Avrupa devletlerine karşı ekonomik ve siyasi bağımlılığını da artırmıştır. İmparatorluk ekonomisi yabancı sermayeye açıldıkça, merkezi devletin toplumsal yapı üzerindeki denetimi zayıflamış, yönetimde yabancı sermaye ile büyük toprak sahipleri ve ticaret sermayesi ağır basmaya başlamıştır (Pamuk, 2005, s:157-161). Emperyalizmin tırmadığı bu dönemde, üretilen değerlerden aslan payı emperyalizme gitmiş ve çalışan kesimin üzerindeki baskı ve sömürü daha da yoğunlaşmıştır (Suphi,1989,s:18).

Osmanlı döneminin ekonomik ve sosyal açıdan yetersiz mirası üzerine kurulan Cumhuriyet döneminde ise sanayileşme ve ekonomik kalkınma öncelikli hedefler arasında yer almasına rağmen pek

çok sorunla karşı karşıya kalınmıştır. Cumhuriyet Dönemi'nin yeni yönetici kadrosu, devlet desteği ile yaratılacak bir yerli burjuvazinin Türkiye'nin ekonomik gelişmesinde itici güç haline getirilmesiyle toplumsal yapının ulus-devlet modeline göre yeniden şekillendirilmesinde, hayati bir rol üstlenmiştir (Tezel, 2002, s:135).

1929 ekonomik krizi ile birlikte, özel sektörün gücünün yetmediği alanlarda özel sektörü korumak ve güçlendirmek için devlet eliyle sanayileşme ve planlı ekonomiye yani "devletçiliğe" geçilmiştir. Bu dönemde, siyasi iktidarın sanayileşme için ihtiyaç duyduğu teknolojik ve mali destek talebine ABD, İtalya ve Fransa'dan olumsuz yanıt gelmiştir. Bu yardımlar daha sonra Sovyetler Birliği'nden sağlamış ve dolayısıyla, bu ülke ile sıcak ilişkiler içine girilmiştir.

Devlet, bu süreçte özel sektörün yapamayacağı büyüklükteki alt yapı ve ana sanayi yatırımlarını bizzat üstlenerek büyük bir işveren haline gelirken, işçi sınıfının nicel gelişme koşulları oluşmaya başlamıştır. Ancak, bu süreçte bir yandan yaşanan dünya ekonomik krizi diğer yandan devlet eliyle sanayileşmenin tüm yükü çalışan kesimlerin üstüne yıkılmıştır. İşçi sınıfı düşük ücretler, ağır çalışma koşulları ve vergi yükleri ile karşı karşıya kalmıştır. İşçilerin kendi haklarını savunabilmek için bir araya gelip örgütlenmesi, grev yapması yasaklanmıştır.

Milli Koruma Kanunu sürecinde ücretli iş yükümlülüğü hem kamu hem de özel sektörde fazla mesailer artırmış, hafta tatili izinleri kaldırılmış, çalışanlar üzerindeki vergi yüklerinin artırılmış, ücretlerin düşüklüğü tıraşık boyutlara ulaşırken, daha düşük ücretlerle çalıştırılan kadın-çocuk işçi sayısı artmıştır. Bu uygulamalar emekçi kesimleri sefaletle sürüklerken, sanayici, tüccar ve büyük arazi sahiplerini güçlendirmiştir. Ancak, siyasi iktidarın Köy Enstitüleri deneyimi ile Çiftçiyi Topraklandırma ve Varlık Vergisi Kanunu çıkarması, büyük arazi sahipleri, tüccar ve sanayicilerin büyük tepkilerine neden olmuştur. İkinci Dünya Savaşı sonrası güçlenen sanayici, tüccar ve büyük arazi sahipleri siyasette söz sahibi olmak için sürdürdükleri mücadeleler sonucunda çok partili yaşama geçilmiştir. CHP içindeki büyük arazi sahipleri (Adnan Menderes gibi) ve tüccarların başını çektiği parçalanmadan doğan DP ile iç politikada CHP ve DP çekişmesi başlamıştır.

Batı toplumlarında sanayi devrimi sonrası yaşanan keskin sınıfsal ayrımlar, büyük toplumsal mücadelelere yol açmıştır. Gelişmekte olan ülke aydınları ise kendi toplumlarında bu tür bölünmelerinin olmaması ve mevcut bölünmelerin de ortadan kaldırılması için ideolojilerini milliyetçi bir eksene kaydırmışlardır. Benzer bir gelişme cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'de yaşanmış, sınıf farkı gözetmeden gelişme düşüncesi Kemalizm'le birlikte gelişmiştir (Mardin, 1999, s:138). Cumhuriyet Dönemi egemen düşünce bu ekseninde bir seyir izlemiştir.

Jön Türk ideolojisi, 19.yüzyıl pozitivist ideolojisine uygun olarak, içinden çıktığı toplumsal gerçekliği değiştirmeden, bu toplumun yapısına uygun bir "dayanışmacılık" fikrinin etkisinde olarak, mevcut durumu koruyucu, radikalliği ve özgürlükçülüğü derinlemesine düşünülmemiş bir "muhafazakârlık" olarak değerlendirilmektedir. Kemalizm, Jön Türk ideolojisinden bazı yönlerden farklılaşmakla birlikte, esas olarak aynı yapıyı koruyan bir ideoloji olmuştur. Pozitivist anlayışın etkisi, reformların "eğitilmiş seçkinler"ce ve güçlü merkezi devlet eliyle yürütülmesi biçiminde varlığını sürdürmüştür (Köker, 2007, s:234). Bu düşünceye göre, toplumsal ayrıcalıklar birbiriyle uyumlu doğal bir süreçtir, yapay yöntemlerle değiştirilemez ve doğası gereği boyun eğme güdüsünü geliştirerek, kamu düzenini güçlendirmeyi hedefler (Başkaya, 2012, s:258).

Bu bağlamda, meşruluğu halka dayanmayan, sınıfsız, imtiyazsız toplumsal yapı ve bunun asla değiştirilemeyeceği düşüncesi, Cumhuriyet Dönemi'nin egemen düşüncesi olmuştur. Osmanlı top-

lumunda Tanrı tarafından oluşturulmuş, değişmez ve değiştirilemez düzen anlayışı bu defa pozitivizmin bir uzantısı olarak "merkezi devlet", "sınıfsız, imtiyazsız toplum" anlayışı ile devam etmiştir.

CHP'nin, resmi ideolojisinin önemli öğelerinden birini oluşturan düzenleyici devlet anlayışı, Anadolu'daki toplumsal yapılar tarihi içindeki devamlılığı Bizans'a kadar uzanmaktadır. Ziya Gökalp, Türkçülüğün Esasları'nda, Türkiye'nin sınıfsal yapısında farklılaşmaların ve çatışmaların henüz oluşmadığından hareketle, ilerde de oluşmasını engellemek amacıyla, ekonomik siyasi yapının mesleki temsil ilkesine yani korporatif devlet anlayışına göre kurulmasını önermiştir. 1924 Anayasası'nda korporatif devlet anlayışı etkili olmasa da, sınıfsal çıkar çatışmaları daima yok sayılmıştır (Tezel, 2002, s:143-148). Bu nedenlerle, 1924 Anayasası sosyal ve ekonomik haklara ilişkin kurallar içermeyip, geçici bir siyasi düzene dönük ve son amacı demokrasi olan liberal nitelikler taşımıştır (Talas, 1992, s:55).

1923-1925 döneminde, milliyetçilik, laiklik ve halkçılık Cumhuriyet'in temel prensipleri olarak belirlemiştir. Milliyetçilik rejimin temeli, laiklik ise milliyetçiliğin amaçlarından sayılan modern, milli egemenliğe dayanan milli bir devleti gerçekleştirmek için tek yol olarak görülmüştür. Halkçılık ise milliyetçiliğin sosyo-politik bakımdan bir çeşit gerekçesi olmuştur. Halkçılık, toplumsal idealler etrafında toplumsal birliği sağlama vasıtası olmuştur (Karpat, 1996, s:62-63). Bu anlayışa göre, ekonomik ve siyasi gelişmeler toplumsal yapıya dokunulmadan belirlenen ilkeler doğrultusunda gerçekleştirilecektir.

CHP'nin tek parti döneminde toplumsal sınıflara, sınıflar arası ilişkilere ve sınıflarla devlet arasındaki ilişkilere yaklaşımı, partinin temel ilkelerinden olan "halkçılık" ve onun sosyal temelini oluşturan "dayanımacılık" çerçevesinde anlamlandırılmaktadır. Bu temelde, toplumsal sınıfların varlığı ile bunlar arasındaki sınıfsal çıkar farklılıkları ve mücadeleleri reddedilmekte, toplumun farklı meslek erbabının oluşturduğu organik bir bütün olduğu savunulmaktadır (Makal, 2016, s:50-51). Halkçılık ilkesine rağmen bu dönemde devlet sınıf üstü bir karakter taşımamaktadır. Devletçilik döneminde özel kesime teşvikler ve destekler sürmüştü ve devletçilik sınıf farklarının artmaması için bir araç olarak kullanılmamıştır (Makal, 1999, s:118-127). Bu bağlamda halkçılık ilkesi, devletçi iktisat politikalarının sağlıklı bir biçimde sürdürülebilmesi için payanda görevi üstlenmiştir.

Durkheim sosyolojisinden etkilenen Atatürk, 13 Ocak 1923'te verdiği bir demeçte Türkiye'de sınıfların bulunmadığını, mesleklerin bulunduğunu söylüyor; "Binaenaleyh muhtelif meslek erbabının menfaatleri yekdiğeriyle imtizaç halinde olduğundan onları sınıflara ayırma imkanı yoktur" diyor (Başkaya, 2012, s:258-271). Dolayısıyla, aralarında uzlaşmaz çelişkilerin olmadığı "sınıfsız", "kaynaşmış" ve "imtiyazsız" bir toplumda CHP, bütün toplumu temsil edebilme yeteneğine sahip bir partidir ve bu nedenle de çok sayıda partiye de ihtiyaç yoktur.

Atatürk, 1922 yılında Sovyet Büyükelçisi ile yaptığı konuşmada "Türkiye'de işçi sınıfı yok, çünkü gelişmiş bir sanayi yok. Bizim burjuvamızı ise henüz burjuva sınıfı haline getirmek gerekiyor... Benim amacım Anadolu tacirine yardım etmek, zenginleşmesini sağlamaktır..." demiştir (Tezel, 2002, s:148). Yine, İzmir İktisat Kongresi'ni açarken delegelere şöyle hitap etmiştir: "Bu dakikada sabilerim (dinleyicilerim) çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır ve amelelerdir. Bunların hangisi yekdiğeri muarız olabilir? Çiftçilerin, san'atkâra, san'atkârın çiftçiye ve çiftçinin tüccara ve bunların hepsine, yek diğeri ve ameleye muhtaç olduğunu kim inkâr edebilir?" (Boratav, 2006, s:70). Bu düşünceye göre, toplum sınıflardan değil, tüccar, memur, çiftçi ve zanaatkârlar gibi meslek gruplarından oluşmaktadır. Meslek grupları birbirine bağlıdır ve aralarında ekonomik çıkar çatışmaları yoktur. Siyasi iktidar ise bütün bu grupları birleştiren bir bağdır.

CHP, tek parti döneminde işçi ve esnaf kesimleriyle ilişkileri yürütmek ve tüm toplumsal örgütlenmeleri kendi kontrolüne almak amacıyla 1931'de "İş, İşçiler, Esnaf Teşkilatları ve Serbest Meslekler" Bürosu kurmuştur (Makal, 2016, s:61-62). Birliğin esnaf ve işçiyi aynı çatı altında toplaması dönemin halkçılık anlayışı ve sınıfların varlığının reddedilmesi çerçevesine uygun düşmüştür (Makal, 2011, s:100-101). Bunlar, CHP'nin toplumsal kesimleri "sınıfsız ve imtiyazsız" bir toplum yaratma ideolojisi doğrultusunda kendi denetimi altında örgütlemeye yönelik girişimleri olarak değerlendirilebilir.

Bu girişimlerin en önemli örneği, 1935 yılında kurulan İzmir İşçi ve Esnaf Birliğidir. Birliğin amacı, "işçiler ile esnafı rejime her yönüyle bağlı ve faydalı kılmak" biçiminde açıklanmıştır. CHP, her meslek veya işkolunda kent düzeyinde tek bir işçi örgütü kurarak, hem işçilerin istenmeyen eylemler düzenlemelerini, hem de onların iktidarca benimsenmeyen örgütlenmeler içinde yer almalarını engellemek istemiştir. İzmir o yıllarda işçi hareketinin en canlı olduğu şehirdir (Güzel, 1993, s:161). Nitekim İzmir'de 1930-1932 yılları arasında sigara, tütün, iplik, dokuma, incir-üzüm işçileri, İzmir İşçileri Sendikası Birliği kurma yönünde mücadele vermişlerdir (Topçuoğlu, 1975, s:11-56).

1930'larda sınıfsal ayrımlar netleşmeye başlayınca, görece yumuşak hatlar da taşıyan halkçılık ideolojisi katılarak; sınıf mücadelelerini engellemenin bir aracı haline gelmiştir. İktisadi alanda izlenen devletçi politikalar, işçi sayısının artmasına yol açarken, potansiyel işçi hareketlerinin devletçi sanayileşme sürecini sekte vuracağı endişesi ile çalışma yaşamının bütüncül biçimde düzenlenmesini gerekli kılmıştır. 1936 tarihinde çıkartılan 3008 sayılı İş Kanunu bireysel iş ilişkileri alanında işçiyi koruyucu önlemlerinin yanı sıra toplu iş ilişkileri alanında grev ve lokavt kesin bir biçimde yasaklanmış, sendikalardan söz edilmeksizin işçi temsilciliği kurumu getirilmiş, toplu iş uyuşmazlıklarında ise zorunlu tahkim sistemi benimsenmiştir. 1946 yılında Cemiyetler Kanunu'nda yapılan değişikliklerle sınıf esasına dayalı cemiyet kurma yasağı kalkmış, CHP dışında siyasi parti ile sendikaların kurulması mümkün hale gelmiştir (Makal, 2016, s: 51). Bu yeni koşullarda TSP ve TSEKP önderliğinde kurulan sendikalar, bu iki siyasi parti ve yayın organları ile birlikte 16 Aralık 1946 günü İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığına kapatılmıştır. TSP ve TSEKP'nin, Batı'daki sınıf mücadeleleri gelişiminden farklı olarak, 1946 kendi sendikalarını kurma girişimleri yasaklamalarla son bulmuştur.

CHP iktidarı, işçilerin gizli örgütlenmelerini önlemek ve işçileri kendi denetimi, güdümü ve buyruğu altına almak, kendi resmi ideolojisi paralelinde örgütleyebilmek amacı ile yeni bir yasaya gereksinim duymuştur (Güzel, 1993, s: 206-207). 1947 yılında çıkarılan Sendikalar Kanunu ile sendikaların kuruluş ve faaliyetleri düzenlenirken, bu kuruluşlar üzerinde sıkı bir idari denetim ve kontrol olanağı sağlanmıştır (Makal, 2016, s: 51-53). Sendikalar Kanunu, grev ve lokavtın yanı sıra, sendikaların siyasetle uğraşmasını da yasaklamıştır. CHP içinde umduğunu bulamayan işçiler, diğer siyasi partiler de kapatıldığı için CHP ve DP arasında iki politik kampa bölünmüştür (Demircioğlu, Centel, 2013, s:239).

1946'da birçok işçi sendikasının kapatılması ve yöneticilerinin tutuklanması ve 22 Aralık 1947'ye dek sıkıyönetimin sürmesi nedeniyle işçiler, yasaya rağmen sendika kurmaktan çekinmişlerdir. Bu nedenle CHP, 1947'de bizzat işçi sendikaları kurma işine girmiştir. CHP önce 1920'li, 1930'lu yıllardan kalan veya 1946 kurdurttuğu derneklerin bir çoğunu Sendikalar Kanunu'na "intibak ettirerek" sendika haline dönüştürmüştü; daha sonrada yeni sendikalar kurmak için CHP üyesi işçileri görevlendirmiştir. İşçi sendikalarını kent ölçeğinde denetleyebilmek amacıyla işçi sendikaları birlikleri oluşturulmuş, yasal düzenlemeyle maddi güçlüğü mahkûm ettiği işçi sendikalarına para yardımı yaparak da onları buyruğu altına almaya çalışmıştır (Güzel, 1993, s: 209). CHP, 1946 yılı sonlarında işçi sendikalarıyla ilişkilerde Dr. Rebi Barkın ve onun yardımcısı olarak da Sabahattin Selek'i "İstanbul'da işçi ve esnaf teşekkülleriyle meşgul olmak üzere" görevlendirmiştir. Barkın ve Selek, takip eden yıllar boyunca

sendikalar örgütlenmenin merkezi durumundaki bu kentte işçiler ve sendikaları ile esnaf ve esnaf teşekkülleri nezdinde faaliyetler yürüttüler ve sorunlar ile çözüm yolları konusunda Genel Sekreterliğe sürekli bilgi aktarmışlardır (Makal, 2011, s: 242). Böylece, Türkiye’de dünya sendikacılık hareketinden farklı bir sendikacılık hareketi ortaya çıkmıştır. Özellikle kamu kesimindeki sendikacıların kendini “memur sendikacı” olarak görmeleri ve uzlaşmacı sendikacılığı geliştirmelerinde “Devlet-Baba” anlayışı da etkili olmuştur (Güzel, 1993, s: 210).

Sınıfların ortaya çıkışının reddedilmediği bir durumda, toplumsal birliği sağlama işlevi halkçılık ilkesinden milliyetçilik ilkesine geçmiştir (Makal, 1999, s:185). Devlet, işçileri daha doğrudan itibaren iktidarın yapıları ile meşrulaştırmaya çalışmış, milliyetçiliği bunun önemli araçlarından biri olarak kullanmış ve işçilerin sınıf olmasının önünü hep tıkamaya çalışmıştır (Akkaya, 2010, s:72-74). CHP, tüm toplumsal örgütlenmeleri kendi denetim ve vesayeti altına almada milliyetçi söylemleri ön plana çıkarmıştır.

1940’larda işçi sınıfının yapısı ya topraktan tümüyle kopmuş olan yoksul köylülerden ya da bir miktar toprağa sahip olup, toprağa ve köye pamuk ipliği ile bağlı kişilerden oluşmuştur. Yarı işçi-yarı köylü işçiler başlangıçta “işçiliği” meslek olarak seçme yanlısı olmadıkları için sendikalaşmaya ve sınıf hareketine uzak durmuşlardır. Türkiye’de iş gücünün bir başka özelliği de düşük ücretler, ağır çalışma şartları ve barınma sorunları nedeniyle sürekli olarak yer değiştirmesi olmuştur. Bu özellik verimliliği düşürmekle birlikte sendikalaşmayı da olumsuz yönde etkilemiştir. İkinci Dünya Savaşı içinde sanayide kadın ve çocuk iş gücü sayısı artarak, iş gücü yapısına yeni bir nitelik kazandırmıştır. Bu yıllarda, işçilerin yüzde 52,40’ı İstanbul, İzmir ve Zonguldak’ta toplanmıştır. İş gücünün, önemli bir bölümünün kamu da çalışması ve buralarda özel sektöre oranla barınma, beslenme gibi ihtiyaçlarının zamanla karşılanması, bu bağlamda işverenini “devlet baba” gibi görmesi nedeniyle işçi hareketine karşı olumsuz tavır takınmıştır (Güzel, 1993, s:194-197).

İkinci Dünya Savaşı sonrası emperyalizm büyük sarsıntıyı atlattı ve ABD’nin öncülüğünde dünya ekonomik ve siyasi düzeyde yeniden düzenlenmiştir. Bu dizayn çalışmalarının bir sonucu olarak, ABD Türkiye’ye askeri ve mali yardımlarda bulunmuş, Türk devletçiliği de dışa açılma eğilimleri göstermiştir. Devletçilik, 1939’larda resmi iktisat politikası olmaktan çıkmış, 1946-1950 yıllarında ise devletçilikten fiilen uzaklaşmıştır. CHP, artık iç politikada devletçilik yerine özel sermayenin önemine vurgu yapan söylemleri öne çıkarmıştır.

Dış politik söylemler ise ABD ve Türkiye arasındaki ilişkilerin yakınlaşmasına bağlı olarak değişim göstermiştir. Sovyetler Birliği karşıtlığı ve anti-Sovyet, anti-komünist söylemler resmi söylemin bir parçası haline gelmiştir. Sonuç olarak, İkinci Dünya Savaşı sonrası iç ve dış politikalarda yaşanan bu değişimler, toplumsal egemenliğin sürdürülmesi bağlamında egemen ideolojik söylemlere de yansımıştır.

TÜRK İŞÇİSİ HABERLERİNİN ANALİZİ

Türk İşçisi’nin öncelikle Sait Kesler sahipliği ve editörlüğü döneminde çıkartılan 1-19 sayıları arasında daha sonra İş ve İşçi Bulma Kurumu’nun sahipliği döneminde çıkartılan 20-56 sayıları arasındaki iç ve dış politikaya yönelik haber başlıkları ve metin içeriklerinin eleştirel söylem analizi yapılmıştır.

Sait Kesler’in sahipliği döneminde çıkartılan ilk on dokuz sayıda kullanılan dil, Türk İşçisi’nin hitap ettiği kitle açısından basit ve anlaşılabilir bir dil iken İş ve İşçi Bulma Kurumu’nun yayın organı

olarak çıkmaya başladığı yirminci sayıdan sonra kullanılan dil daha elitist ve karmaşık bir yapıya bürünmüştür. Ayrıca, Kesler sahipliği döneminde Türk İşçisi, kendisine tarafsız bir görünüm vermeye çalışarak, kısmen de olsa döneme yönelik işçi sorunlarını dillendirmeye çalışmıştır.

Türk İşçisi, siyasi iktidarın yayın organı olduktan sonra başyazıları, Gramsci'nin de "organik aydınlar"³ diye tanımladığı devlet bürokratları tarafından elitist bir dille kaleme alınmıştır. Türk İşçisi yazarları, bu süreçte üyesi oldukları ve temsil ettikleri sınıfla ilgili siyasal, ekonomik alanlarla ilgili egemen ideolojiyi üreten ve yayan "organik aydın" rolünü üstlenmişlerdir. Özellikle yirminci sayıdan sonra kullanılan dilden de anlaşılacağı üzere devlet-işçi iletişimi kopmuş, egemen ideolojinin üretimi ve yayılması, dönemin "organik aydınları" olan bürokratlar tarafından düzenlenmiştir. Türk İşçisi'nde işçilerin sorunları üstü örtük kabul edilmekle birlikte, bu sorunların ancak devletin düzenleyici işlevi ile çözüme kavuşabileceği vurgusu ön plana çıkarılmıştır.

Türk İşçisi'nin 1. ve 19. Sayıları Arasındaki Haberlere İlişkin Başlıklar

Tablo 1. 1-19. Sayıları Arasındaki Haberlere İlişkin Başlıkları⁴

Tarih	Sayı	Haber Başlıkları
23 Kasım 1946	1	Niçin Çıkıyoruz?
21 Aralık 1946	5	Kim bu Adamlar !
1 Mart 1947	15	İşçi Sendikaları ve grev hakkı
22 Mart 1947	18	Amerikanın Türkiyeye Yardımı!

Haber Başlığı: Niçin Çıkıyoruz?

Türk İşçisi'nin 23 Kasım 1946 tarihli ilk sayısında yer alan "Niçin Çıkıyoruz" başlıklı yazıda, Türk İşçisi'nin çıkış amacına yönelik bilgi verildiği görülmektedir. Haber başlığında net olmayan detaylar metin içinde verilmiştir.

Türk işçisi henüz sendikanın hakiki ve demokratik mahiyetini maalesef bilmemektedir. İşçi haklarını koruyan devlet teşkilatından tam bir şekilde faydalanmanın yolunu layıkı vecihile (şekilde) bulamamaktadır. Birçok işçiler demokrat memleketlerdeki sendikaların mahiyetini yanlış anlamakta, siyasi değil, fakat mutlaka mesleki bir teşekkül olması gereken sendikaların hakiki mahiyetini anlayamamaktadır.

Haber metninde, Türk İşçisi'nin çıkış amacı; birçok işçinin sendikaları mesleki değil, siyasi örgüt olarak yanlış algılamasına dayalı art alan bilgisinden hareketle doğru olanı işçilere öğretmek biçiminde ifade edilmiştir. Böylece, metinde egemen grup kendini olumlu bir şekilde temsil ederek, kendi gücü ve bilgisini vurgulamıştır. Baskı altında tutulan gruplar ise olumsuz "ötekiler" olarak temsil edilmekte, bilgisizliği kanıt ve bilgilerle ayrıntılı olarak ortaya konulmuştur. Van Dijk'ın ideolojik dördül alanından yer alan "Olumlu kendinin temsili ve olumsuz diğerinin temsili" önermelerinden hareket edilmiştir. Türk İşçisi, işçilere "onlar" yanlış, "biz" doğrudan hareketle "siyasi iktidarın ve

3 Gramsci'nin "organik aydın" tanımlaması için bakınız A. Gramsci Hapishane Defteri 2009, D. McLellan İdeoloji 1999.

4 Gazetede yer alan haber başlıkları dil bilgisi yanlışları düzeltilmeden orijinal haliyle kullanılmıştır.

rejimin gereği doğrultusunda sendikaların nasıl olması gerektiğini yani doğru olanı sizlere biz öğreteceğiz"i ima etmiştir.

Çıkış amacıyla işçilere, "bu gazeteyi çıkarmaktan gayemiz işçinin ve köylünün dertlerini aksettirebileceği, çekinmeden yazısını neşredebileceği, düşüncesini ve fikrini yayabileceği neşir vasıtası hazırlamak" ifadesi ile Türk İşçisi'nin tarafsız yayıncılığına vurgu yapılmıştır. Türk İşçisi, Schiller'in medyanın yansızlık mitinden hareketle hükümetin ve egemen güçlerin ekonomik-sosyal çıkar kavgalarının dışında tarafsız olduğunu ve tamamıyla işçilerin, köylülerin dertlerini dile getireceğini ima etmiştir.

Türk İşçisi, işçilerin bazı dertlerinin olduğu kabul edilmekle birlikte bunun nedeni, işçilerin devletin kendilerine bahsettiği hakları bilmemesinden kaynaklandığı art alan bilgisinden hareketle işçilere yasal haklarını öğretme misyonu yüklenmiştir. Van Dijk'ın ideolojik dördül alanında yer alan "Suçlama veya savunma yolları gibi bizim 'iyi' davranışlarımızı ve onların 'kötü' davranışlarını ortaya çıkaran makro dil edimlerine yer verilmiştir. Metin, bağlamda işçilere "sizin dertleriniz yasal haklarınızı bilmemenizden kaynaklanıyor" ifadesi ile işçileri bilgisizlikle suçlama ve "Devletimiz zaten haklarınızı siz istemeden bahsetmektedir" mesajı ile de, kendinin ne denli güçlü ve bilgili olduğu savunması yapılmıştır.

Bu cümlede "devlet" in bahşedici niteliğinin öne çıkarılması ise onun ulaşılamaz olduğu metaforunu yansıtmıştır. Nitekim, Osmanlı İmparatorluğunda hakim olan geleneksel yönetim anlayışında devlet ve siyasal egemenlik, toplumdan gelmez; toplumun üstünde Tanrı tarafından oluşturulmaktadır. Cumhuriyet döneminde de siyasal erki elinde bulunduranlara yönelik kullanılan "bahşedicilik" sözcüğü geleneksel yönetim anlayışı ile örtüşmektedir.

Haber Başlığı: Kim bu Adamlar!

Türk İşçisi'nin, 21 Aralık 1946 tarihli beşinci sayısında Sait Kesler tarafından muhalif basına karşı yazılan başyazının metninde iktidarın, İkinci Dünya Savaşı sonrası ABD'ye yakınlaşması sonucunda yoğunlaşan komünizm karşıtı ideolojisi öne çıkartılırken, muhalefet edenlerin de komünistlikle suçlandığı görülmüştür. ABD genişleme ve yayılma döneminde uluslararası iletişim sistemlerini de anti-komünist ideoloji doğrultusunda yapılandırmaya çalışmıştır. Schiller'in, kullandığı kültür emperyalizmi tezine göre iletişimde kültür emperyalizmi, genel emperyalist sisteminin bir alt setidir. Sonuçta, anti-komünist söylem ABD sisteminin çıkarına hizmet etmektedir.

En iyi, en konforlu apartmanlarda oturup, şehrin en pahalı lokantalarında yiyip içen, en pahalı terzilerden giyen, lüks ithal eşyalardan başka bir şey kullanmayan hatta Türk İÇkisini beğenmeyip, ağızlarına viskiden başka bir şey koymayan sonra da Türk işçisinin sınıfından olduğunu iddia eden bu adamlar kim?...İşçilikleri nerden geliyor? Bizi nerden tanıyor bu beyler?...Çeşit çeşit yayınları ile bizi neden zehirlemeye, neden bize yabancı ideolojileri aşılama uğraşıyorlar? Buradaki menfaatleri nedir acaba?...Kulaktan kulağa bir ses dolaşiyor. Bunlar komünist imişler. Komünizmin bizim memlekete işi ne? Artık bizi kandıramazsınız. Siz, zehirlerinizi, zıkkımlandığınız lokantada kusamıyorsanız, kuş tüyünden yataklarınız içersine akıtınız.

Sait Kesler, Türk İşçisi'nde yer alan yazıları ile dönemin egemen ideolojisini üreten ve yayan "organik aydın" rolünü üstlenmiştir. Metnin içeriğinde Kesler, yabancı ideolojiyi savunanlar yani "onlar" lüks içinde yaşayan, sizin sıkıntılarınızdan haberi olmayan, kendi çıkarları için sizi "zehirli" ideolojileri ile öldürmeye çalışan "kötü" kişiler ve "onlar" bizden değil iması ile muhalif yazarlara işaret

edilmiştir. Biz, yani Türk İşçisi yazarları aslında "siziz", "biz" sizin gibi yaşayan, sıkıntılarınızı bilen "dost", "iyi" kişileriz vurgusu ile kendinin olumlu temsilini yapmıştır.

Haber içeriğinde, Van Dijk'in "ideolojik dördül alan" kavramlaştırmasında öne çıkan olumlu ve olumsuz vurgulamalar ile bizler/onlar ayırımına yer verilmiştir. Örneğin, muhalif basın yazarları, bizler/onlar ayırımı yapılarak ötekileştirilmiştir. Onlar, suçlayıcı ve olumsuz temsil ifadeler ile tanımlanarak (yılan, lüks ve alkolik gibi) itibarsızlaştırma yapılmıştır. Onları tanımlamak için kullanılan "yılan" ve "komünist", benzetmeleri ise açık bir metafor örneğidir. Ayrıca, onların savundukları "yabancı ideolojiler" ile "komünist ideoloji" ima edilmiştir. Bu cümleden, tümevarımla Sovyetler Birliği ve onun savunduğu tüm görüşler kastedilerek açık metonimi (birleşime dayanan benzerlik), "yabancı ideoloji" ise öldürücü niteliği olan "zehire" benzetilerek metafor (eğretileme) yapılmıştır.

Haber Başlığı: İşçi Sendikaları ve grev hakkı

Türk İşçisi'nin 1 Mart 1947 tarihli onbeşinci sayısında yer alan "İşçi Sendikaları ve grev hakkı" başlıklı yazı Abidin Dav'er tarafından kaleme alınmıştır. Bu metinde, bir hafta önce TBMM'de kabul edilen Sendikalar Kanunu görüşülürken, CHP'nin sendikalara grev hakkı tanınmasına karşı çıktığı, DP'nin ise grev hakkını savunduğuna ilişkin art alan bilgisine yer verilmiştir. Haberde her iki partinin de sendikaların sahip olması gereken hürriyet, milliyet ve devletçilik prensiplerinde anlaşmış oldukları, fakat grev hakkı konusunda anlaşamadıkları bilgisine yer verilmiştir. Metnin içeriğinde grev hakkına ilişkin gazetenin değerlendirmesine yer verilmiştir:

Grev hakkına gelince, bu hakkın harpten evvel Fransada, harpten sonra Amerikada komünist tahrikler tarafından işçi lehine değil, aleyhine netice veren bir silah olarak kullandığını bilmeyen kalmamıştır. Bu şartlar altında grev hakkının işçiye faydalı olacağını kabul etmek çocukluk olur. Kaldık ki milletimiz, ileri memleketlere yetişmek için, pek çok çalışmak ve intizamla çalışmak mecburiyetindedir.

Siyasi iktidarın sanayileşme politikaları devleti büyük bir işverene dönüştürürken, çalışma yaşamına ilişkin işçi-işveren haklarının düzenlenmesinde de taraf olmasına neden olmuştur. Türkiye'de devlet, otoriter ve kısıtlayıcı yasal düzenlemeler ile sendikalara egemen çıkarlar doğrultusunda biçim vermeye çalışmıştır. Devlet, sendikalar daha kurulmadan kendi denetiminde gelişmesi için yoğun çaba sarf etmiştir. Siyasi iktidar, kendi denetimi altına almaya çalıştığı sendikaların, üyelerinin hak ve çıkarlarını korumak için bağımsız mücadele etmesinin önünü siyaset ve grev yaşağı gibi yasal düzenlemelerle kesmeye çalışmıştır. CHP, yasa çıktıktan sonra da özellikle kamuya ait fabrikalarda sendikaların kurulması, tüzüklerinin hazırlanmasında kendine yakın kişilerle birlikte çalıştırmıştır. Nitekim, Türk İşçisi gazetesinin çeşitli sayılarında da tespit edildiği üzere, dönemin ileri gelen siyasi liderleri, kamu fabrikalarında kurulan sendikaların ilk genel kurullarına katılarak, konuşmalar yapmışlardır.

Curran'ın da belirttiği gibi medya, medyaya sahip olan ve onu denetleyen sınıfın çıkarlarını yanlış bilinç üretimi aracılığıyla meşrulaştırmakta ve tahakküm altına almaktadır. (Shoemaker ve Reese'den aktaran İrvan, 2002, s:141). Böylece, medya egemenlik altında olanları kendi çıkarlarını değil, egemen çıkarları savunan bireyler haline getirmektedir. Türk İşçisi'nin greve yönelik değerlendirmesi de bu bağlamda dönemin egemen ideolojisi ile paralel yapıdadır. Siyasi iktidar, kendi çıkarına uygun düşen grev yaşağını, işçilerin de çıkarına olduğu yönünde egemen ideolojik bir söylem geliştirerek, iktidarın gizlenmesinde stratejik hayati bir rol üstlenmiştir.

Siyasi iktidar, bu dönemde grev hakkına şiddetle karşı çıkarken, DP gelişen işçi muhalefetini yanına çekmek ve iktidarı ele geçirmek için grev hakkını savunuyor gözükmiştir. Metinde, grev hak-

kının komünistlerin tahriki olan tehlikeli bir silah olarak nitelenmesi açık bir metafor örneğidir. Grev hakkını savunan DP'nin çocuklukla (tehlikelerinin bilincinde olmayan) suçlanması ise yufimizimdir.

Gramsci, sendikaları bireyi egemen iktidara baskıdan çok rıza ile bağlayan hegemonik aygıtlar, Althusser ise egemen ideolojinin yayılmasında rol oynayan DİA'lar olarak tanımlamışlardır. Oysa Batı'da sendikalar emek-sermaye çatışmasında başlangıçta kendi sınıf çıkarları doğrultusunda bağımsız mücadele etmişler, yasal düzenlemelerle meşru kabul edildikten sonra zamanla egemen ideolojinin yayılmasında ideolojik ve hegemonik aygıtlara dönüşmüşlerdir. Türkiye'de ise siyasi iktidar, sendikalara emek-sermaye çekişmesi daha belirginleşmeden egemen ideolojinin meşrulaştırılması, yayılması işlevlerini üstlenecek biçimde yasal çerçeve çizmiştir. Türk İşçisi yazarı da bu düşüncenin meşrulaştırılmasında organik aydın rolünü yerine getirmiştir.

Haber Başlığı: Amerikanın Türkiye'ye Yardımı!

Türk İşçisi'nin 22 Mart 1947 onsekizinci sayısında Abidin Dav'er tarafından yazılan "Amerikanın Türkiye'ye Yardımı!" haberinde öncelikle Sovyetler Birliği'nin Balkanlar, Yunanistan ve Türkiye'yi denetimi altına almaya yönelik art alan bilgilerine yer verilmiştir.

Türk halkını hükümet aleyhine kışkırtıyor; bu marifeti sözde gayriresmi olarak yaparken resmen de Boğazlarda üs istiyordu. Boğazlarda Ruslara üs vermek demek, çok geçmeden Türk İstanbulun semalarında yükselen o güzel minarelerinde orak-çekiçli kırmızı bayrağın dalgalandığını görmek demektir.

Haberin içeriğinde, Türkiye'nin dış politikada Sovyetler Birliği'nin baskılarına boyun eğmesi sonucunda minarelerinde orak-çekiçli kırmızı bayrağın dalgalanacağı (okuyucuda ibadet özgürlüğünün ortadan kalkacağı endişesi yaratma) vurgusu ile Sovyetler Birliği ve onun savunduğu tüm görüşler kastedilerek açık metonimi yapılmıştır. Ayrıca, orak-çekiçli kırmızı bayrak komünist rejimi ile özdeşleştirilerek kullanıldığından metafor örneğidir.

Moskovanın tehditleri karşısında sınırlarımız gevşemedi amma iktisadi vaziyetimiz bozuldu. Çünkü 1939'dan 1945'e kadar harp içinde silah altında bulundurduğumuz büyük orduyu, 1945'den sonra da terhis edemedik. Bütçemizin en büyük kısmını hâlâ orduya veriyoruz. Bu yüzden sanayi, ziraat, iktisat, sağlık, ulaştırma işlerimize ve yollarımızın inşasına kâfi derecede para ayıramıyoruz. Vergileri indiremiyor, hayatı ucuzlatamıyoruz, köylüye ve çiftçiye ucuz mal ve malzeme temin edemiyoruz. İşçiye daha fazla gündelik veremiyor, hiç olmazsa vergi yükünü hafifletemiyoruz.

Hall, medyadaki ideolojik mesajların çoğunlukla gerçekliğin yanlış bir imgesini yaratarak işlediğini savunur. Medya, var olan gerçeği yanlış bir şekilde sunarak, var olan eşitsizlikleri ve iktidar yapılarını doğallaştırır. Çatışmanın gerisindeki kapitalist düzeni ve yapısal güçleri sorgulayan daha derinlikli bir analize yönelik hiçbir çaba söz konusu değildir. Yukarıdaki açıklamada, çalışan kesimin bu dönemde yaşadığı tüm sıkıntıların neredeyse tek sorumlusu olarak Sovyetler Birliği gösterilmiştir. Van Dijk'in eleştirel söylem analizinde vurguladığı gibi, bu yazıda da onlar hakkında olumsuz ve suçlayıcı ifadelerin yanı sıra suçlamayı kanıtlayan beyanlara da yer verilmiştir.

Amerika, Sovyet Rusyanın Yunanistana karşı dâhili çete harbi, Türkiye'ye karşı sınır harbi yapmakta olduğunu ve bu iki memleketin istiklâlini tehdit ettiğini görerek bu tazyik ve tehdite karşı cephe almış ve her iki memlekete yardım etmek yolunu tutmuştur. Bu yardım siyasi, mali, askeri ve iktisadi olacaktır.

Metinde, okuyucuya siyasi iktidarın savaş sonrası ABD ile dostane ilişkiler içine girildiği mesajı verilmiştir. ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'ın özgürlüğünü korumak için Sovyet Rusya'ya cephe aldığı ve bu iki ülkeye siyasi, askeri, mali yardımlarda bulunduğu gibi olumlu temsillerle yeni ABD ilişkileri öne çıkarılmıştır.

Oysa aynı siyasi iktidar 1930-1940 arasındaki yeni sanayileşme politikasında gerekli dış finans ve teknoloji transferi için ABD'ye başvurduğunda olumsuz yanıt almış, 8 milyon dolarlık kredi ve teknik yardım Sovyetler Birliği tarafında verilmiştir (Tezel, 2002, s:207-215). Siyasal iktidarın sanayileşme politikasına Sovyetler Birliği'nden alınan yardımlarla devam etmesi bu süreçte iki ülke arasındaki ilişkileri yakınlaştırmıştır. Ancak, siyasi iktidar savaş sonrası ABD'ye yaklaşmış, dolayısıyla ABD yeni, dost müttefik olmuştur.

ABD 1945'ten sonra hem Avrupa, hem de az gelişmiş ülkeleri sürekli krediler vererek, borçlandırmıştır. Avrupa ülkeleri bu borçları daha kolay geri öderken, Türkiye gibi az gelişmiş ülkeler ise ürettiği ilkel maddeleri ucuza ihraç edip, karşılığında daha pahalı sanayi ürünleri ithal etmek zorunda kaldıkları için dış ticaret açıkları devamlı artmıştır. Borçlanma arttıkça, baskı altına giren hükümetler, sanayileşme modellerini alacaklılarına rakip olarak geliştiremedikleri gibi politik ve savunma hatta eğitim modellerini dahi onların kontrollerine bırakmak zorunda kalmışlardır (Küçükömer, 2009, s:145). Nitekim Türkiye savaş sonrası kalkınma planı içinde yer alan birçok ağır sanayi projesi, ABD tarafından destek görmeyince rafa kaldırılmış ve devletçilikten de fiilen uzaklaşmıştır.

Haberin içeriğinde, Avrupalı ekonomi politikçilerin de ileri sürdüğü gibi, kültürel üretim süreci, ekonomik sistemdeki güç ve denetim ilişkilerine bağlı olarak sürekli olarak yeniden üretilmiş ve ideolojik söylem değişen güç dengelerine göre yeniden yapılandırılmıştır.

Türk İşçisi'nin 20. ve 56. Sayıları Arasındaki Haberlere İlişkin Başlıklar

Tablo 3. 20-56 Sayıları Arasındaki Haberlere İlişkin Başlıkları

Tarih	Sayı	Haber Başlıkları
5 Nisan 1947	20	Kendi Kendini Yalanlayan Bir Rejim
17 Mayıs 1947	26	Türk Sendikalarının Amacı ve Karakteri
30 Kasım 1947	54	Devletçilik ve Hususi Teşebbüs
6 Aralık 1947	55	Türk Milliyetçiliği

Haber Başlığı: Kendi Kendini Yalanlayan Bir Rejim

Türk İşçisi'nin 5 Nisan 1947 tarihli yirminci sayısında Abidin Dav'er, Başbakan Recep Peker'in İstanbul'da Üniversite gençliği ile esnaf örgütlerindeki konuşmalarını haber yapmıştır. Haberde, Başbakan'ın önce üniversite gençleri sonra da esnaf örgütleri ile yaptığı konuşmalardan alıntılar verildikten sonra, Türk İşçisi'nin kendi değerlendirici bilgilerine yer verilmiştir.

Milliyetçi mefküreyi (ülkü) teperek ve beynelmilecilik sınırlarına giden ideolojilere saparak yabancı devletlerin, yabancı unsurlarıyla iş ve işbirliği yapan insanlara dikkat etmeliyiz. Bunlar her memlekete milli bünyeyi kemiriyorlar. Bunlar bizde de sosyalist işçi ve emekçi gibi isimlere örtünerek

ve memleketimizde kanun dışı olan komünizmin açık doktrinlerini gizleyerek ve hatta bazen milliyetçi bile görünerek, milli şuurunu uyuşturma taktiğini tatbik ediyorlar.

Güvenilir bir haber kaynağı olan Başbakan, yukarıdaki söylemleriyle üniversite gençliğini komünizme karşı uyarmıştır. Komünizm ve ideolojisi, milli birliğimizi kemiren hayvanlara benzetilerek, metafor yapılmıştır. Bu düşünceyi savunanların, kendilerini çeşitli biçimlerde gizleyerek, "milli şuurumuzu" uyuşturduğu ve kötü niyetli kişiler olduğu ima edilmiştir. Haberin içeriğindeki, "yabancı devletlerin yabancı unsurları" cümlesi ile parçadan bütüne Sovyetler Birliği ve onun savunduğu bütün komünist ideolojinin ima edilmesi ise metonimi örneğidir. Van Dijk'in eleştirel söylem analizinde vurguladığı gibi, bu haberde de onlar hakkında olumsuz ve suçlayıcı ifadeler yer verilmiştir.

"Eskiden düşman topla, tüfekte gelirdi. Bu gözle görülür, kulakla işitilir bir düşmandı. Bugün görünmeyen düşmanlar vardır. Düşman kıyafetinde değil; kardeş kıyafetinde gelir ve öyle telkinler yapar ki bu, kolera veya veba mikrobi gibidir."

Başbakan, esnaf temsilcilerine hitaben yaptığı konuşmada komünist düşünceyi savunanları, "düşman" kavramı ile suçlamıştır. Daha önceki konuşmasında kemirgen hayvana benzettiği komünist ideolojiyi, şimdi de bu benzetmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan "kolera ve veba" gibi salgın hastalıklara benzeterek, metafor yapmıştır. Bu benzetmelerin, aynı zamanda komünist sistemin bütünü yerine kullanılması ise metonimi örneğidir. Siyasi iktidar, komünizmi ve bu ideolojiyi savunanları baştan düşman ilan etmiş, toplumun tüm kesimlerini bu düşmanlara karşı resmi ideoloji etrafında birleşmesi gerektiğini ima etmiştir.

Haberin devamında yazar, Sovyet Rusya'yı gezip, gören bir kişi olarak, komünizm ile ilgili kendi değerlendirmelerini şu ifadelerle belirtmiştir:

O zaman, Sovyet Rusya, Türkiye'ye dost bir politika takip ettiği için benimde bu memleketeye karşı hiçbir husumetim yoktu. Oradaki müthiş hürriyetsizliği hiçbir yerde görmediğim müsavatsızlığı (eşitsizlik), o tarihte sayıları yalnız 2 milyon olan komünist partisi mensuplarının 180 milyon insana tahakkümünü, bu tahakkümü yürütmek için yapılan korkunç tazyik ve zulmü, işçi ve çiftçilerin sefaletini, halkı yarı aç yarı çıplak iken Bolşevik Partisi ileri gelenlerin nasıl büyük bir refah içinde sefa sürdüklerini gördüm.

Haberin yazarı, yukarıdaki ifadeler ile siyasi iktidarın anti-komünist söylemlerine destek verip, kanıt bilgileri sunarak, ikna ediciliği artırmak istemiştir. Komünist rejim altındaki işçi ve çiftçiler yarı aç, yarı çıplak sefalet içinde yaşarken, parti yöneticilerinin refah içinde yaşadığı belirtilerek, gerçeklik egemen ideoloji doğrultusunda yeniden yapılandırılmıştır. Van Dijk'in "ideolojik dördül alan" kavramlaştırmasında öne çıkan olumlu ve olumsuz vurgulamalara yer verilmiştir. Sosyalist sisteme yönelik olumsuz tanımlamalar yapılırken, kapitalist düzeni ve yapısal güçleri sorgulayan daha derinlikli bir analizden kaçınılmıştır. Yazarın, bu ülkeye karşı önceki ve sonraki düşüncelerindeki değişiklik ise siyasi iktidarın dış politikasındaki değişimleri ile paralellik arz ettiği görülmüştür. Türk İşçisi, Herman ve Chomsky, haberlerin birbiriyle bağlantılı beş süzgeçten geçtiği "Propaganda Modeli"nde de belirttiği gibi ulusal bir din ve denetim mekanizması olarak komünizm karşıtlığına sıklıkla başvurmuştur.

Haber Başlığı: Türk Sendikalarının Amacı ve Karakteri

Türk İşçisi'nin 17 Mayıs 1947 tarihli yirmi altıncı sayısında, Çukurova İplik ve Dokuma İşçileri Sendikasının ilk genel kuruluna dinleyici olarak katılan Çalışma Bakanı Dr. Sadi Irmak'ın, konuş-

ması haber yapılmıştır. Türk Sendikalarının amacının ne olması gerektiği yine güvenilir ve resmi kaynak olan Çalışma Bakanı tarafından ifade edilmiştir.

Türk sendikaları hür milli ve siyaset dışı teşekküllerdir. Türkiye’de sendikalar hür ve serbesttir. Onları hükümet ve partiler kuramaz, meslek mensuplarının serbest iradesinden doğar... Türk sendikaları siyasi cereyanların dışında kalacaktır. Çünkü bugün bir ceryana, yarın öbür ceryana sürüklenen sendikalarda hürriyet kalmadığı gibi mesleklerinin hakiki menfaatlerine hizmet etmek kabiliyetleri de kalmaz... Vatandaşlar, Türk sendikalarının bir ana vasfı milli teşekküler olmalarıdır. Türk milletinin bütün müesseseleri gibi sendikalarımız da milli teşekküler olacaklardır. Bu vasıf eminim ki bütün işçi arkadaşlarımızın en samimi dileklerine uygundur.

1946’da Cemiyetler Kanununda yapılan değişiklik sonrası, TSEKP ve TSP çalışmaya başladılarsa da o yıl sonuna doğru Sıkıyönetim İdaresi hem partileri, hem de kurdukları sendikaları kapatarak yöneticilerini mahkemeye vermiştir. Ülkede büyük bir terör havası eserken, hükümet içinde grev ve siyasetle ilgilenme yasağı gibi önemli işçi haklarını vermeyen yeni bir sendikalar kanunu hazırlamıştır. Yeni kanun üzerine sendika kuracak işçiler güçlükle bulunmuş ve ikna edilmiştir. 1947-1960 döneminde sendikalar grev, toplu sözleşme, toplanma ve yürüyüş yapma hakkında geniş şekilde yoksun olarak düşük ücret, ağır iş şartlarında çalıştırılmışlardır (Sülker, 1967, s: 75).

Çalışma Bakanı, “sendikalar siyasi cereyanların dışında kalacaktır” derken, ima ettiği resmi ideolojinin dışında kalan “komünist” ve “muhalif” siyasi cereyanlardır ki bu, detay verilmeden üstü kapalı bir şekilde ifade edilmiştir. Sendikaları, “partiler kuramazken” derken, burada ima edilen TSEKP ve TSP önderliğinde kurulan sendikalardır ki, bunlar da zaten İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı tarafından kapatılmıştır. Ayrıca, metinde resmi ideolojinin dışına çıkan sendikaların, hem özgür olmayacağı hem de görevlerini yerine getiremeyeceği olumsuz ifadelerle temsil edilmiştir. Böylece, siyasi iktidar, sözde sınıfsal çıkarlardan arındırılmış kendi düşünme biçimini tüm toplumun çıkarlarıymış gibi “sağduyu” olarak sunmuştur.

Devletçi sanayileşme politikaları devleti büyük bir işveren yaparken, bu işyerlerindeki sendikaları da devlete bağlı ve onun denetiminde faaliyet gösteren kurumlar haline getirmiştir. Devlet, yeni kurulacak sendikalara daha başlangıçta, Gramsci’nin hegemonik aygıtlar ile Althusser’in DİA’lar gibi bir rol biçmiştir. Nitekim haberin içeriğinde, sendikaların diğer bir vasfı da “milli teşekküller” olması biçiminde vurgulanırken, ima edilen tıpkı devlet eliyle kurulan kamu iktisadi teşebbüsleri gibi sendikalarında aslında devletin bir kuruluşu olduğu ve bu nedenle ortak çıkarlar etrafında birleşmesi gerektiği ifade edilmiştir. CHP, özellikle kamuya ait fabrikalar başta olmak üzere sendikaların önemli bir bölümünü kendi denetimine alarak, hegemonya oluşturmuştur. Ayrıca, parçadan bütünü gösteren metonimi yapmıştır.

Haber Başlığı: Devletçilik ve Hususi Teşebbüs

Türk İşçisi’nin 30 Kasım 1947 tarihli elli dördüncü sayısında Safaeddin Karanakçı tarafından yazılan “Devletçilik ve Hususi Teşebbüs” haber yazısında, siyasi iktidarın dönem itibarıyla “devletçilik” anlayışındaki değişimlere vurgu yapılmıştır.

Zımmen mühim bir devlet müessesemiz olan Tekel idaresi, millet menfaati için hiç bir zaruret ve lüzum olmamasına rağmen yıllarca gazoz, soda, kolonya, meyva suyu ve saire yapmış ve satmıştır. Bundan evvelki hükümet tarafından da okunup Büyük Millet Meclisince kabul olunan kabine programında bu gibi işlerin Tekel idaresi tarafından yapılamayacağı vâd olunmuş ve bunların yapıp satılmasına nihayet verilmiştir.

Çalışanlardan özveri bekleyerek, onlara ağır yükler yükleyen devletçilik, özel sermayeyi korumuş ve geliştirmiştir. Sanayileşmek için devlet kapitalizmine yönelmek genelde özel sektör için olumlu olmakla birlikte, savaş döneminde çıkartılan bazı yasalar (Varlık Vergisi, Milli Koruma Kanunu, Toprak Reformu vb. gibi) ve bürokrat siyasetçilerin gücünün artması özel sektörü tedirgin etmiştir. Savaş sonrası, güçlenen sanayici, tüccar ve büyük arazi sahipleri, siyasette daha çok söz sahibi olabilmek amacıyla kurdukları DP ile muhalefet etmeye başlamışlardır.

Haberin içeriğinde, siyasi iktidarın bu dönem izlemekte olduğu devletçi politikalara yönelik eleştiride bulunduğu görülmüştür. Ancak, bu eleştiri yine siyasi iktidarın devletçilik politikalarındaki değişime paralel yapılmıştır. Devletçiliğin, özel sektörü adım adım tasviye edeceğine yönelik oluşan muhalif düşünceye karşı, CHP özel sektöre “ağır yatırımlar gerektirmeyen kârlı alanları size bırakacağız” mesajı vererek, özel sektörün tedirginliğini gidermeye çalışmıştır. CHP, özel sektöre bu konuda güvence verebilmek amacıyla da 1947 tarihli 7. Kurultayında⁵ parti programında değişikliğe gitmiştir.

CHP, parti programında yaptığı bu yeni düzenlemeler ile özel sektörü tedirgin etmeyecek bir biçimde devlet işletmeciliğinin sınırlarını çizdiğini beyan etmiştir. Haberin içeriğinde, CHP'nin bundan böyle devlet kapitalizmine fiili ve resmi anlamda son verdiğini ilan ederek, muhalif egemen sınıflar ile siyasi kadrolar arasında uzlaşma çağrısı mesajı verilmiştir. Marx (1974, s:31), tarihte toplumun ve devletin bütün ilişkilerinin, bütün dini ve hukuki sistemlerinin, ortaya atılan teorik görüşlerin, ancak bu dönemlere denk gelen maddi hayat koşulları anlaşılırsa ve bu birinciler, maddi koşullardan tümdengelim yoluyla çıkarılırsa, anlamının mümkün olacağını savunmuştur. Nitekim, siyasi iktidar, yeni süreçte ekonomik sistemdeki güç ve denetim ilişkilerine bağlı olarak ideolojik üretim süreci yeniden yapılandırılmıştır.

Haber Başlığı: Türk Milliyetçiliği

Türk İşçisi'nin 6 Aralık 1947 tarihli elli beşinci sayısında Safaeddin Karanakçı tarafından kaleme alınan bu haberde, CHP'nin 6. Büyük Kurultayında kabul edilen parti programındaki “milliyetçilik” tanımlaması üzerinde durulmuştur.

Siyasi iktidarın, 1930'larda halkçılık ilkesinde sürdürdüğü “sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış millet” söylemini, parti programında yaptığı değişiklikten sonra milliyetçilik ilkesinde devam ettirdiği görülmüştür. Nitekim haberdeki ifade de “milletin bütünlüğü ve bu bütünün dayandığı milli ruh ve şuuru yaşatmak ve korumak” cümlesi ile sınıfsız, kaynaşmış, imtiyazsız, milli düşünce etrafında birleşmiş toplumsal yapı ima edilmiştir. Egemen ideoloji, işçilerin kendilerini tek tanımlama alanının çerçevesini “milliyetçilik” olarak çizmiştir. İşçilerin kendi çıkarları doğrultusunda güçlerini birleştirme ve dayanışma düşüncesi yerini “milli çıkarlar” etrafında bütünleşmeye bırakmıştır. Siyasi iktidar, toplumun sınıflardan oluştuğu ve sınıfsal çatışmaların var olabileceği fikrini baştan reddederek, sınıf mücadelelerini önlemeye ve Türk toplumunun birliğini “milliyetçilik” anlayış doğrultusunda sağlamaya çalışmıştır.

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte rejimin oturtulmasında, ekonomik ve toplumsal hedeflerin belirlenmesinde siyasi iktidar, her türlü örgütlenmeyi dışlamış ya da kendi denetimi altına almıştır. Türkiye'de işçileşme sürecinin devlet fabrikalarında başladığı bir süreçte, siyasi iktidar kendine muhtaç bir

5 CHP, 1946 Ağustos'unda Recep Peker Başbakanlığı'nda hükümet programında devletçiliğe yönelik değişimi “İktisadi faaliyetlerimizde hususi teşebbüs ve sermayeden faydalanmak, hususi teşebbüslerle devlet işletmeleri arasında farklı bir muameleye meydan vermemek, onların emniyetle çalışmalarına ve gelişmelerine yardım etmek, devlet teşebbüsleriyle hususi sermaye arasında işbirliği sağlamak, devlet işletmelerinin hususi teşebbüslerle başarılacak sahalara yayılmalarını önlemek ve buna aykırı durumları gidermek kararındayız “ sözleriyle ifade etmiştir (Boratav, 2006, s.355).

işçi sınıfı yaratmaya çalışmakla kalmamış, işçilerin kendini tanımlamasında milliyetçilik söylemini önemli bir araç olarak kullanmıştır (Akkaya, 2010, s:65-66). Bu bağlamda, Türk İşçisi söylem ile toplumsal sınıfların, iktidar yapılarıyla ideolojik bağları güçlendirmede önemli bir işlev üstlenmiştir.

Gramsci'nin de belirttiği gibi, egemen ideoloji bu metinde "milliyetçilik" kavramı ile sınıfsal farklılıkların ve çelişkilerin üstünü örtmek, bu çelişkileri değiştirilemez "doğal" ve "sağduyu" olarak kabullenilmesine hizmet etmektedir. Van Dijk göre, egemen sınıf kendi ideolojilerini "genel" ya da "doğal" değerler, normlar ve amaçlar sistemi olarak kabul edilmesini ister. Bu durumda ideolojik yeniden üretim, toplumsal uzlaşmanın doğasına bürünerek, hegemonik iktidar biçimini alır. Bu bağlamda, Türk İşçisi "milliyetçilik" söylemi ile toplumsal sınıfların, iktidar yapılarıyla ideolojik bağlarını güçlendirilmekte ve milliyetçiliği hegemonik bir söylem haline getirmede rol üstlenmiştir.

Türkiye'de 2007 yılında işçilerin kendilerini nasıl tanımladıklarını belirlemek amacıyla yapılan bir araştırmada, işçilerin yüzde 26'sı milliyete, yüzde 15.9'u sosyal sınıfa, yüzde 27.8'i de dine göre tanımlamıştır (Urhan ve Selamoğlu, 2008, s:171-197). Bu araştırmada da görüldüğü üzere incelediğimiz döneme ilişkin "milliyetçi işçi" söyleminin günümüzde de devam ettiği görülmektedir.

SONUÇ

Türk İşçisi'nde yer alan haberlerin seçimi, sunumu ve dağıtımı dönemin egemen ideolojisini yansıtmakla birlikte toplumsal rızanın üretimine katkıda bulunduğu görülmüştür. Türk İşçisi, siyasal sistemin egemen ideolojik kodlarına destek olabilmek için, belli haber türleri üzerinde yoğunlaşmıştır.

Makalede, Osmanlı İmparatorluğu dönemine egemen olan otoriter, düzenleyici devlet yönetimi anlayışının, Cumhuriyet Dönemi'nde de toplumsal yaşamın her alanında egemen düşünce olarak varlığını devam ettirdiği görülmektedir. İşçilerin bir sınıf olarak inkarının kökenleri Osmanlı İmparatorluğu dönemine kadar dayanmaktadır. Osmanlı İmparatorluğunda egemen olan "güçlü devlet" anlayışı Cumhuriyet Dönemi'nde de devam etmiştir. Berkes'in de deyişiyle, sınıfsız toplum değerlendirmesinin altında, "Osmanlı sisteminde sınıf ayrımı ve çatışmasının olmadığı, devletin adaletinin toplumu düzenlediği ve buna imkan bırakmadığı şeklindeki "kerim devlet" düşüncesi" etkili olmuştur (Makal, 1999, s:229). Devlet, toplumsal düzeni koruma adına gerek Osmanlı gerekse Cumhuriyet Dönemlerinde tutucu bir şekilde sınıfların varlığını daima reddetmiştir. Siyasi iktidar, sendikal örgütlenmelere yönelik yaptığı yasal düzenlemelerle yeni kurulan sendikalara egemen ideoloji doğrultusunda milli bir şekil vermek istemiştir. Nitekim Türk İşçisi'nde yer alan haberlerin neredeyse tamamında Türk milletinin, sınıfsız, imtiyazsız ve kaynaşmış bir millet olduğu vurgusu öne çıkartılmıştır.

CHP, işçileşme sürecinin devlet fabrikalarında başladığı bir süreçte, işçilerin kendilerini tanımlamasında milliyetçilik söylemini önemli bir araç olarak kullanmıştır. Türk İşçisi'nde de sıklıkla kullanılan bu söylem ile işçi sınıfı kontrol altına alınmaya ve yönlendirilmeye çalışılmıştır. Bu söylem, sınıf farklılıklarını ortadan kaldırarak, egemen ideolojik söylemlerin işçi sınıfı üzerinde hegemonik bir güç oluşturmaya hizmet etmiştir.

CHP, sendikalar kanununu düzenlerken sendikaların faaliyet sınırlarını baştan katı kurallarla çizmiştir. Buna göre, sendikalar mutlak suretle, siyasetten ve grev hakkı gibi yıkıcı faaliyetlerden uzak duracaklardır. Ancak, haber analizlerinde de görüldüğü üzere sendikalara getirilen siyaset yasağının egemen ideoloji karşıtlığı ile sınırlandırıldığı görülmektedir. CHP, sendikaların sadece kendi kanatları altında siyasi faaliyet yürütmesine izin vermektedir.

Devletçilik anlayışı doğrultusunda yaşanan sanayileşme devleti büyük bir işveren yaptığı için siyasi iktidar, grev hakkının milli çıkarları zedeleyebileceğini öne sürerek, şiddetle karşı çıkmıştır. Haber

analizlerinde, grev hakkı konusunda güvenilir kaynak olarak görülen devlet büyüklerinin görüş ve önerilerine uzun uzun yer verilerek, okuyucu üzerinde egemen bakış açısı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

CHP, II. Dünya Savaşı sonrası ABD'den aldığı askeri ve mali yardımlar karşılığında ekonomik politikalarını ABD'nin yeni sömürgecilik politikaları doğrultusunda yeniden dizayn etmek zorunda kalmıştır. Yeni ekonomik politikalar ise devletçi sanayileşmeye karşı, yerli ve yabancı özel sermayenin teşvikini zorunlu kılmıştır. Bu bağlamda CHP, 1946 tarihli hükümet programında ve 1947 tarihli 7. Kurultayında parti programında yaptığı değişiklikler ile devletçiliği resmi iktisat politikası olmaktan çıkartmıştır. Yine bu yakınlaşmaya bağlı olarak, anti-Sovyet, anti-komünist söylemler resmi söylemin bir parçası haline gelmiştir. Nitekim, Türk İşçisi'nin haber söylem yapılarını ekonomik politikalar-daki bu değişim doğrultusunda yeniden kodladığı görülmektedir. Ayrıca, Türk İşçisi'nde yer alan haberlerin analizinde de anti-Sovyet, anti-komünist egemen söylemlerin sürekli tekrar edildiği göz-lemellenmiştir.

Sonuç olarak; Türk İşçisi'nin sahiplik yapısına paralel olarak, toplumsal egemenliğin kurulması bağlamında egemen ideolojiyi yeniden ürettiği varsayımımız doğrulanmıştır. Türk İşçisi'nin, sahip-lik ilişkisi de göz önünde bulundurulduğunda haber seçimi ve sunumunda tarafsız olmadığı tespit edilmiştir. Türk İşçisi'nde yer alan haberlerin seçimi, sunumu ve dağıtımını dönemin egemen ideoloji-sini yansıtmakla birlikte toplumsal rızanın üretimine katkıda bulunduğu görülmüştür. Siyasi iktidar, çıkardığı Türk İşçisi ile Türkiye'de yeni gelişen işçi hareketini, sendikaları denetim altına almak ve üzerlerinde kendi ideolojisi doğrultusunda hegemonik bir egemenlik kurmak istemiştir. Gazete, seçtiği ve sunduğu haberler ile siyasi iktidarın toplumsal egemenliğini kurmasında, sürdürmesinde, meşrulaştırmasında ve yeniden üretmesinde ideolojik işlev üstlenerek, eleştirel kuramların bu alanda-ki tespitlerini de doğrulamıştır.

EKLER

Görsel 1 Türk İşçisi Gazetesi, 15 Mart 1947 tarihli baskısı

Görsel 2 Türk İşçisi Gazetesi, 4 Ocak 1947 tarihli baskısı

KAYNAKÇA

- Akkaya, Y. (2010), Cumhuriyet'in Hamalları: İşçiler. İstanbul:Yordam Kitap.
- Alba-Juez, L. (2009). Perspectives on Discourse Analysis: Theory and Praticce, Newcastle upon Tyne. New York: Cambridge Scholars Publishing.
- Althusser, L. (2003), İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları. (çev. Alp Tümertekin), İstanbul: İthaki Yayınları.
- Başkaya, F. (2012), Paradigmanın İflası Resmi İdeolojinin Eleştirisine Giriş. Ankara: Maki Basın Yayın.
- Berberoğlu, B. (2009), Klasik ve Çağdaş Sosyal Teoriye Giriş Eleştirel Bir Perspektif. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Berkes, N. (1973), Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul:Bilgi Yayınevi.
- Boratav, K. (2006), Türkiye'de Devletçilik. Ankara: İmge Kitapevi.
- Crehan, K.(2006) , Gramsci Kültür Antropoloji, (çev. Ümit Aydoğmuş), İstanbul: Kalkedon,
- Curran, J. (1996), The New Revisionism in Mass Communication Resarch: A Reappraisal, Ed. Curran J. Morley D. Walkerdine V.(Ed), Cultural Studies and Communication, s.256-278, London: Arnold.
- Çelenk, S. (2008), İletişim Çalışmalarında Kırılmalar ve Uzlaşmalar. Ankara: De Ki Basım Yayın.
- Çoban, B. (2006), Louis, Althusser, (der. B. Çoban), Kadife Karanlık II. içinde (s.89-116), İstanbul: Su Yayınevi.
- Demircioğlu, M. ve Centel T.(2013), İş Hukuku, İstanbul: Beta Basım.
- Dursun, Ç. (2001), TV Haberlerinde İdeoloji. Ankara: İmge Kitapevi.
- Eagleton, T.(2011), İdeoloji, (çev. M. Özcan), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Erdoğan, İ., Alemdar, K. (2005,. Öteki Kuram Kitle İletişim Kuram ve Araştırmalarının Tarihsel ve Eleştirel Bir Değerlendirmesi. Ankara: Erk Yayınları.
- Güzel, Ş. (1993), Türkiye'de İşçi Hareketi Yazılar-Belgeler, İstanbul: Sosyalist Yayınları:5
- Gramsci, A. (1997), Hapishane Defterleri, (çev. A. Cemgil), Belge Yayınları, İstanbul, 1997.
- Hall, S. (2005), "Anlamdırma, Temsil, İdeoloj: Althusser ve Post-Yapısalcı Tartışmalar", Kitle İletişim Kuramları, der. Mutlu E. s.359-395. Ankara: Ütopya Yayınları,
- Herman, E., Chomsky N. (2002), Manufacturing Consent: The Political Economy of the Mass Media, New York: Pantheon Books.
- Horkheimer, M. (1998), Akıl Tutulması. (çev. O. Koçak), İstanbul: Metis Yayınları.
- İnceoğlu, Y.G., Çomak N.A. (2009), Metin Çözümleri. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Karpat, H. K. (1996), Türk Demokrasi Tarihi Sosyal, Ekonomik, Kültürel Temeller. İstanbul: Afa Yayıncılık.

- Kazgan, G.(2009), Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları
- Küçükömer, İ. (2009), Düzenin Yabancılaşması Batılılaşma. İstanbul: ANT Yayınları.
- Köker, L. (2007), Modernleşme Kemalizm ve Demokrasi. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Makal, A. (1999), Türkiye'de Tek Partili Dönemde Çalışma İlişkileri: 1920-1946. Ankara: İmge Kitabevi
- Makal, A. (2011), Ameleden İşçiye Erken Cumhuriyet Dönemi Emek Tarihi Çalışmaları. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Makal, A., Çelik, A. ve Koçak, H. (2016), Sınıf Sendika Siyaset Türkiye Emek Tarihinden Kesitler, İstanbul: İmge Kitabevi.
- Mattelart, A. ve Mattelart M.(2010), İletişim Kuramları Tarihi, (çev. M. Zıllıoğlu), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Mardin, Ş.(1999), İdeoloji, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Marx, K.(1974), Ekonomi Politğin Eleştirisine Katkı. (çev. Belli S), Ankara: Sol Yayınları.
- McLellan, D. (1999), İdeoloji. (çev. Özkaya, E.), Ankara: Doruk Yayınları.
- Schiller, H.(1993), Zihin Yönlendirenler, (çev. Cevdet Cerit), İstanbul: Pınar Yayınları.
- Shoemaker, P., Reese, S.D. (2002), "İdeojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi", Medya Kültür Siyaset, (der. İrvan S). s.127-181, Ankara: Alp Yayınevi.
- Sholle, D.(2005), "Eleştirel Çalışmalar: İdeoloji Teorisinden İktidar/Bilgiye", Medya, İktidar, İdeoloji, (çev. ve der. M. Küçük), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s.255-284.
- Smith, P. (2007), Kültürel Kuram, (çev. S. Güzelsan ve İ. Gündoğdu), İstanbul: Babil Yayınları.
- Suphi, M. (1989), İlk Yazılar 1.Cilt 1908-1910, der. Kanat D.A., İstanbul. Amaç Yayıncılık.
- Sülker, K. (1967), Dünyada ve Türkiyede İşçi Sınıfının Doğuşu, İstanbul: Memet Yayınları.
- Talas, C. (1992), Türkiye'nin Açıklamalı Sosyal Politika Tarihi. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Tezel, S. Y. (2002), Cumhuriyet Döneminin İktisadi Tarihi, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Topçuoğlu, İ. (1975), Türkiye'de İlk Sendika Sarıklılaşma'da 1932, İstanbul:Öncü Kitabevi,
- Pamuk, Ş. (2005), Osmanlı Ekonomisinde Bağımlılık ve Büyüme 1821-1913, İstanbul: Türk Tarih Vakfı.
- Urhan, B., Selamoğlu, A., "İşçilerin Sendikalara Yönelik Tutum ve Davranışları; Kocaeli Örneği", Çalışma ve Toplum Dergisi, Birleşik Metal-İş Sendikası Yayınları, Sayı 18, s.171-197.
- Van Dijk, T. A.(1993), "Principles Of Critical Discourse Analysis", Discourse and Society, SAGE Publications Ltd, s.249-283.
- Van Dijk, T. A. (1988). News as Discourse, Lawrence Earlbaum Associates, Publishers, Hillsday, New Jersey, s. 24-25.
- Van Dijk, T. A.(2001), " Critical Discourse Analysis", The Handbook of Discourse Analysis, (Ed.) Sciffrin D, Tannen D ve Hamilton E. H. Blackwell Publisher Ltd, Massachusetts, s.352-372.
- Van Dijk, T. A. (2003), "Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım", Söylem ve İdeoloji: Mitoloji, Din ve İdeoloji, (çev. N. Ateş, der. B. Çoban), İstanbul: Su Yayınevi.
- Van Dijk, T. A. (2005), "Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları", Medya, İktidar, İdeoloji, (çev. ve der. Mehmet Küçük), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, s.315-359.
- Van Dijk, T. A. (2006), Discourse and Manipulation, Discourse & Society, 17(3), 359-383.
- Yerasimos, S. (2001), Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye Tanzimattan I. Dünya Savaşına, çev. Babür Kuzucu, İstanbul: Belge Yayınları,
- Yetkiner, A. (1984), Bab-ı Ali'nin Hatıra Defteri, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları,
- Türk İşçisi Gazetesi, 23 Kasım 1946 ve 13 Aralık 1947 tarihleri arasında yayınlanan 56 sayısı (www.oxforddictionaries.com, erişim tarihi, 24.12.2015).
- (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>, erişim tarihi, 24.12.2015) (<https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar>, erişim tarihi, 24.12.2015) .